

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет української й іноземної філології
та мистецтвознавства
Центр історії та розвитку української мови

***МОЛОДЬ ПРАГНЕ
ОСЯГНЕННЯ СЛОВА***

**Збірник студентських наукових товариств
«ЛІНГВОЗНАВЕЦЬ» та «ФІЛОЛОГ»**

Дніпро
2021

УДК 811.161.2

М 75

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради

факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства

(протокол № 7 від 23 лютого 2021 року)

Редакційна колегія:

д-р. філол. наук, проф. **І. С. Попова,**

д-р. філол. наук, проф. **Н. С. Голікова,**

д-р. філол. наук, проф. **О. В. Гурко** (відп. редактор).

Молодь прагне осягнення слова: збірник студентських наукових товариств «Лінгвознавець» та «Філолог» / за ред. проф. О. В. Гурко. Дніпро : ЛПРА, 2021. 114 с.

ISBN 978-966-981-451-7

У збірнику представлені результати наукових досліджень студентів факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства, членів студентських наукових товариств «Лінгвознавець» та «Філолог» із проблем мовознавства.

Розраховано на науковців, аспірантів, студентів.

За зміст статті відповідальність несе автор.

ISBN 978-966-981-451-7

© Дніпровський національний

університет імені Олеся Гончара, 2021

ПАРЦЕЛЯЦІЯ ЯК ФОРМАНТ ІДЮСТИЛЮ ВОЛОДИМИРА ЛИСА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «СТАРА ХОЛЕРА»)

Синтаксична організація тексту – один із невід’ємних складників як загальномовної, так й індивідуально-авторської виразності. Синтаксичні засоби вміщують неабиякі експресивні можливості, що виявляються передусім у їхній здатності стилістично варіюватися, передаючи найтонші відтінки думки [1, с. 273].

Під парцеляцією розуміють розчленування синтаксичної структури на дві або більше частин, зокрема перша частина утворює основу висловлювання, а друга, відокремлена від неї частина, тобто парцелят, залишається граматично та семантично залежною від базової частини, хоч інтонаційно та комунікативно вона чітко усамостійнена [2, с.165]. Парцеляція була предметом уваги таких мовознавців, як Ш. Баллі, Л. Теньєр, В. Матезіус, Ю. Ванников, О. Сковородников та ін.

Володимир Лис активно апелює парцеляцією, що виступає домінантою серед синтаксичної організації роману.

Мовний матеріал та аналіз структури парцельованої частини речення репрезентує, що найвживанішим і найтипівішим виразником є парцеляція однорідних членів речення, коли однорідні підмети, присудки, другорядні члени речення оформлюються у складі виразу як окремі фрази й постають змістовими актуалізаторами цілого речення.

Серед однорідних членів речення численною представлена парцеляція однорідних присудків: «*А вона мовби вгадала його думки. Вгадала і прийшла*» [3, с. 112]; «*Вона сидить і гладить сестру. Обіймає і голубить*» [3, с.119]; «*І не може. Але сказала. Видихнула*» [3, с. 131]; «*Зойкнули майже*

одночасно. Потяглися одне до одного» [3, с. 132]; *«Та так і не зібрався. Боявся. І не знав, як до того міста дістатися»* [3, с. 132]; *«Зачинив двері й поїхав. Рвонув з місця! Здимів»* [3, с. 140]; *«Леся присвиснула. Знову крутнулася. Торкнулася рукою щойно подарованого Максимом букета»* [3, с.150]. Парцелювання однорідних присудків сприяє не лише увиразненню головної частини речення, але і надає певної спрямованості дії, тональності текстові загалом, створює ефект динамізму, стрімкості подій, що відбуваються, дати влучну емоційну оцінку діям, що оприявлені в головному реченні.

Продуктивною можна вважати в мові роману Володимира Лиса й парцеляцію підмета: *«Оце халепа... І сором. Перевірити ціну дарунка захотілося»* [3, с.188]; *«І ще один – недобудований. Є квартири у Києві. Є житло за кордоном»* [3, с. 201]. Парцелювання підмета виконує не лише функцію конкретизації та уточнення змісту, воно зорієнтоване на логічне виокремлення суттєвої конкретної інформації про певний предмет.

У мові Володимира Лиса натрапляємо й на парцельовані означення. Ця група є численною в ідіостилі автора, оскільки її художнє мовлення сповнене увиразнень індивідуальних ознак, описів, характеристик персонажів, предметів та подій. Заміна парцеляції нівелює репрезентовану інформацію. Одночасно парцеляцією створюються умови для вагомого розширення речення за збереження чіткої мовленнєвої організації тексту. Парцельовані речення передають авторську інтенцію, модальність, оцінку, не допускаючи жодної варіативності: *«На мене дивились цікаві очі. Великі, довірливі, карі; «Гарячка-пропасниця, видно було, біла, витрушувала її всю. Змарнілу, розпатлану, страшну»* [3, с. 72]; *«Зробити його свійським. Домашнім»* [3, с. 201];

Приєднувальні означення у художній мові автора є засобом зосередження уваги на чітких елементах висловленої думки, на деталізації ознак підмета попереднього речення. Автономність таких частин зумовлена суб'єктивним, індивідуально-авторським сприйняттям зв'язків між основною думкою, відображеною в попередній частині речення, і додатковою, приєднувальною, що здійснюється у свідомості мовця, щоб доповнити, конкретизувати,

розкрити, уточнити висловлене в основній частині речення: «Зникли смішечки, зник будинок, а вони вдвох серед простору підіймалися на сьоме небо. **Неймовірно високе. Майже недосяжне**» [3, с. 72]; «А коли нарешті заснула, то прокинулася од того, що на неї навалилося щось велике. **Страшне і смердюче**» [3, с. 124]; «Та він любив і таку, зболену. **Почорнілу й худющу**» [3, с. 132]; «Не грубої, а за всіма правилами. **Елегантної. З торжеством**» [3, с. 158]; «Вона справді почувалася щасливою. **Найщасливішою**» [3, с. 208];

Окремим видом приєднувальних конструкцій є прикладка, за допомогою якої автор здійснює роз'яснювально-довідкову функцію, вказує на прізвище, прізвисько, професію, родинні стосунки, соціальний стан та інші ознаки особи або на характерні особливості предмета чи явища: «Лізина двоюрідна бабуся Єва вернулася зі своїх дурних походеньок до того басурмана. **Потурмака**» [3, с. 76]; «Одне слово – дикий. **Потурмак. Тихіський**» [3, с. 76]; «А я твій першоклашка. **Степашка – першоклашка**»...[3, с. 89]; «Першим був син Павлини – Олег. **Її небіж**» [3, с. 118].

У романі приєднувальні конструкції вживаються з метою характеристики людей, зокрема їхніх зовнішніх ознак: «Але чому? З якого дива?.. **Молодий, дужий, доволі вродливий**» [3, с. 94]

Приєднувальні конструкції у функції додатків також слугують засобом доповнення та уточнення основної думки окремими деталями, що сприяють ґрунтовнішому уявленню про особу, предмет чи явище: «До якого вона потяглася вустами. **І тілом, всім тілом**» [3, с. 89]; «Іноді вона вешталася Києвовняом, сама чи з подругами, а частіше сиділа вдома й сумувала. **За Степашкою-першоклашкою**» [3, с. 90]; «Насправді ж Єві хотілося часом розказати про Павлину і сестрину тяжку долю. **Про пережите колись. Про страждання од сестриноного сина**» [3, с. 126]; «І ніяких потаємних планів щодо вас у мене нема. **Крім одного**» [3, с. 155]; «Але не тільки це. **Не тільки це важливе**» [3, с. 171]; «Тим більше таку, якій зробив стільки компліментів. **І подарунок**» [3, с. 201]; «На Степана і на тих синів багатіїв, про яких вона

чула – нахабних, безцеремонних, для яких не було нічого недосяжного. **І жінок, і дівчат**» [3, с. 208];

Приєднувальні обставини доповнюють значення присудка того речення, від якого залежать за змістом і граматично, слугуючи констатацією факту та уточнюючи відому вже інформацію: «*І його рука... його рука тремтіла. Дрібно-дрібно*» [3, с. 75]; «*А найбільше вмовкла її любов до Арсена. Назавше*» [3, с. 77]; «*На весь цвинтар сьогодні приїхало десятків, а то й менше людей. Незатишно*» [3, с. 212]; «*А йому вона подзвонить у вівторок, ліпше в середу. Або четвер. Або взагалі в неділю*» [3, с. 214]; «*Ліза зрозуміла – вона в золотій клітці! Остаточно й безповоротно. Назавжди. Назавжди?*» [3, с. 239];

Отже, аналіз такого явища як парцеляція на синтаксичному рівні засвідчує, що парцеляція розширює інформаційну насиченість речення та надає художньому твору виразності й логічної осмисленості. Широко представлені парцельовані речення, що мають опорне слово в базовій структурі, а парцеляція виступає його однорідним чи уточнювальним елементом, а також є важливим формантом індивідуального стилю письменника, оскільки використання парцельованих підметів, присудків, додатків, означень, обставин свідчить про вмотивованість їхнього вживання у романі, що доповнює, розширює, конкретизує семантику попереднього речення.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Гуйванюк Н. В. Експресивний синтаксис: досягнення і проблеми. *Актуальні проблеми синтаксису: матеріали міжнар. наук. конф.*, 19–21 жовт. 2006 р. Чернівці : Рута, 2006. С. 267–275.
2. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика: монографія. Київ : Наукова думка, 1982. 210 с.
3. Лис В. С. Стара холера: роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2019. 272 с.
4. Мацько Л. І. Стилістика української мови: підручник. Київ, 2003. 462 с.

ПОРІВНЯННЯ ЯК ОЗНАКА ІДІОСТИЛЮ В. ВИННИЧЕНКА

Мета дослідження полягає в потребі збагнути специфіку використання порівняння як засобу тропіки В. Винниченка; здійснити функційно-стилістичний аналіз порівняння, що сприяє наданню текстам образності, емоційності й літературної довершеності на основі творчої спадщини письменника.

Тропи є основними мовними складниками лінгвостилістичної думки, сутність яких полягає в номінації предмета поняттям, що за умов повсякденного контексту не є близьким до нього, стилістично-функційний ефект яких досягається за рахунок незвичайного співвіднесення лексем та відповідних конструкцій. Фактично тропи є стилістично-маркованою вторинною номінацією. За визначенням давньоримського оратора Квінтіліана, тропи – це «вираз, перенесений для прикраси мови з його первинного, природного значення на інше» [6, с. 207].

Одним з найпродуктивніших засобів тропіки є порівняння – словесний зворот, у якому уявлення про зображуваний предмет чи явище деталізовано через уподібнення його з іншим предметом чи явищем, який є більш конкретизованим. У специфіці порівняння покладені послідовні логічні дії виокремлення найсуттєвішої характеристики окресленого через пошук іншого, наявність цієї ознаки для якого є виразнішою, надалі – зіставлення й опис з ним [5, с. 359].

В арсеналі художніх тропів а аспекті психологічного сприйняття, порівняння усвідомлюють більше як ускладнену варіацію епітета. Проста вказівка на ознаку, що потребує підкреслення, не завжди задовольняє вимоги виразності. Аби безпосередньо вплинути на почуття, потрібне конкретніше

уявлення про ознаку, про яку слід нагадати й до якої повертається увага. Через це подекуди найменування ознаки супроводжується зіставленням означуваного з предметом або явищем, що має цю ознаку певною мірою [6, с. 212].

Дослідження порівняння у творчості В. Винниченка дає змогу відзначити, що саме цей троп є засобом передавання найзначущіших відтінків семантичних планів та створення експресії на просторах художнього тексту, виявом індивідуалізації художнього мислення. Виразний потенціал Винниченкових порівняльних словосполучень полягає в їхній випадковості та глибинності основи зіставлення, яка містить індивідуально-авторську картину, вибудовану на основі асоціацій. Порівняння, що В. Винниченко залучає до тексту, спрямовані на виклик широкого кола асоціацій; вони актуалізують образні уявлення тих складників національної картини світу, характеристики яких формують нові оказіональні (непостійні) значеннєві плани, викликають відповідну реакцію реципієнта. У порівняльних конструкціях автор зумів втілити власне світорозуміння, невід'ємні аспекти життєвої позиції, а також створив якісно-нову самотутню мовну картину світу.

Об'єктами порівнянь, що яскраво представляють сегменти авторської мовної картини світу, у творчому доробку Володимира Винниченка є: реалії довкілля (світ неживої природи, предмети побуту), природа (тваринний, рослинний світ, явища природи, небесні світила тощо), абстрактні поняття, людина.

Прикметною рисою використовуваних письменником порівнянь є наявність певної невідповідності, коли між суб'єктом та об'єктом порівняння наявна достатня віддаленість і подібність приписуваних ознак є прихованою. Наприклад: «...Семенова голова в шапці з його гострим, ніби мертвим носом» [3]; «...і страждання, і ніч тонко дзвенить у вухах, як кажан вічності» [3]; «Струнки берези, білі, мов оголені до пояса, соромливо стояли між дубами і ховалися за ними» [1, с. 85–86]. Відзначимо, що за умови відокремлення першої частини порівняльної конструкції від її продовження, важко було б поза контекстом усвідомити паралель, проведену автором, адже вона вибудовується

не просто за рахунок спільної ознаки, а внаслідок залучення асоціацій в уяві реципієнта та зіставлення представлених явищ.

Можна стверджувати, що введення до текстових масивів аналогічних конструкцій є елементами новаторства, але водночас В. Винниченко вправно оперує зверненням до узуальних сполук, напр.: *«Мало накочена дорога була труська, сонце палило, як з печі, а я на своєму возику, як карась на сковороді, смажився»* [4, с. 58]. На прикладі згаданої конструкції можна відзначити, що письменник використовує порівняння, які характеризують реалії українського побуту і, власне, подані порівняльні словосполучення є типовими для української літератури, тобто які усталилися як наслідок колективного усвідомлення та асоціацій: *«сонце палило, як з печі»*. Наведемо подібні приклади: *«...надворі буря, дощ летить з неба такими патьоками, наче там тисячі Федьків перекинули тисячу діжок з водою»* [4, с. 66]; *«Жилаве, чортове хлопча. Стриба, як кішка»* [4, с. 74]; *«Він тільки, як крізь сон, бачив...»* [4, с. 77].

У творах В. Винниченка доволі часто порівняння створюють зорові образи, об'єктом яких є назви тварин, птахів, комах, напр.: *«Коли він робив якийсь поривчастий рух, вони спурхували і прудко літали над спиною, неначе чайки в морі понад скелею»* [1, с. 77], *«...в двері видно було, як літали, наче чорні стріли, ластівки»* [1, с. 80], *«А думки на диво бистрі, раптові, неначе отара кіз у загоні, чимсь стривожених, наляканих»* [2, с. 237]. В оповіданні «Голод» письменникові вдається за допомогою порівняльної конструкції транслювати мотив лиха, тривоги та скорої смерті: *«Всі, як один, темні й однакові, наче домовини на колесах, вони мов ждали їх, замерши й ховаючи...»* [1, с. 49].

Зауважимо, що порівняння як самостійний засіб тропеїзації досить доволі корелює з іншими засобами створення образності, зокрема епітетами та метафорами, напр.: *«Сама настояща, городська панна... А очі, як у зляканої лані, променисті, чисті, великі»* [1, с. 79]; *«...маленький дядько з гострим носиком і круглими, як дві вишні, зляканими очима»* [1, с. 54]; *«В темному волоссі їй запуталась соломинка і дрижала над вухом; нижня губа, як*

у вередливих і гарненьких дітей, була трохи випнута наперед» [1, с. 79], які, поєднуючись, сприяють максимальному згущенню семантики. Тут же помічаємо, що для Винниченкового порівняння характерним є зіставлення на основі зовнішньої ознаки («очі, як у зляканої лані», «губа, як...у дітей»).

Отже, порівняння у творчості В. Винниченка ємкі й неочікувані, вони проникають у ядро образу, зображуючи об'єкт порівняння в новому світлі з несподіваного ракурсу, примушуючи подивитися на давно відомі речі під новим кутом зору. Окрім того, саме цей троп спрямований на передавання емотивного значення і є прагматичним знаком, що орієнтує на певну оцінку.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Винниченко В. Вибрані твори. Харків : Веста, 2003. 352 с.
2. Винниченко В. К. Вибрані твори: Оповідання. Повість. Романи. Київ : Грамота, 2005. 928 с.
3. Винниченко В. Момент. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2935&page=3> (дата звернення: 18.11.2020).
4. Винниченко В. Оповідання. Роман «Слово за тобою, Сталіне!», п'єса «Чорна Пантера і Білий Медвідь». Київ : Наукова думка, 1999. 440 с.
5. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови. Київ : Вища шк., 2003. 462 с.
6. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. О. Галича. Київ: Либідь, 2005. 488 с.

ЛЕКСИЧНА ЕКСПРЕСІЯ РОМАНУ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ЧОРНИЙ ВОРОН. ЗАЛИШЕНЕЦЬ»

У сучасній лінгвістиці лексичну експресію розглядають як важливий складник системи виражально-зображальних засобів мови та мовлення. Лексичні експресиви виконують функцію посередника між об'єктивною реальністю та внутрішнім світом людини, її почуттями; між мовою і мисленням. Наприклад, Н. Бойко виділяє такі найхарактерніші риси слів-експресивів: 1) антропоцентрична природа, тісний зв'язок із внутрішнім світом людини, який віддзеркалюється у фонетичній та формально-семантичній структурах; 2) зв'язки із лексичною системою літературної (нормативна експресивна лексика) або національної (позасловникова експресивна лексика) мови; 3) відкритість і постійне поповнення новими маркованими словами експресивного лексичного шару; 4) досить активне використання експресивних можливостей словотвірної системи національної мови; 5) певна функціональна обмеженість маркованих слів, яка пов'язана із соціальним, культурним, професійним, віковим тощо статусом носів мови, їхніми біологічними, психологічними, особистісними характеристиками та ін. [1, с. 31].

До лексичних засобів експресивізації думки належать: синонімія, антонімія, омонімія; неологізми та авторські новотвори; okazіоналізми та застаріла лексика; використання іншомовних слів; діалектна лексика; жаргонізми; розмовно-побутова лексика, арготизми тощо.

Предметом нашого дослідження став аналіз експресивно забарвленої лексики у романі Василя Шкляра «Чорний ворон. Залишенець».

Лексичні експресиви у творі представлені різними тематичними групами: експресиви на позначення назв осіб (*запроданець, байбак, голодренець,*

здохляк); неопредмечених дій (*пошкандибав, торохтіла, цвенькали, витріщилися витріщилися, сновигав, вхоркався, шугнув*); опредмечених дій (*галайкання, чвакання, уракання*); ознак дій (*любенько, поволенько, боязко*).

Письменник активно використовує для підсилення виразності художнього слова синонімію. Зокрема, загарбників, що прийшли на чужу територію, автор називає: *москалюги, москалики, москальня, кацапчуки, кацапидли, заброди, приходні*. Наприклад: «**Кацапи** знов заіржали» [5, с. 68]; «*Оскаженілі, розбурхані вогнем і жіночим лементом заброди* кинулись одне поперед одного по коморах, льохах, келіях гребти все, що траплялося під руку» [5, с. 82]; «**Москалюги** миттю звітрилися з палати» [5, с. 37]; «*Хорсун ще якось намагався говорити п'яте через десяте, а цей кацапчук ні бе, ні ме, ні кукуріку*» [5, с. 106]; «*Біля конюшні вже зібрався цілий гурт москальні*» [5, с. 68].

Потужним емоційно-експресивним потенціалом наповнюються в художньому контексті й нейтральні слова-синонімів, яким притаманна конотація оцінності. Лексему **козак** варто вважати найбільш нейтральною і такою, що виступає синонімічною домінантою в репрезентованому автором синонімічному ряду: *козак – гайдамака – повстанець – лісовик – партизан* [3, с. 177]. Наприклад: «**Козаки** напали знаскоку неждано-негадано, їхньою козирною картою була несподіванка» [5, с. 54]; «*Виходити з лісу гайдамакам було не з руки...*» [5, с. 71]; «**Лісовики** сходили яром не з боку Мельників (*соромно було гайдамакам заходити впокореними до "столиці" Холодного Яру), а ближче сюди до Голоківки*» [5, с. 79]. Як наголошує В. Чабаненко, навіть загальноживане слово, використане в художньому творі, ніби «переборює свою семантичну ізольованість, виступає в естетичному обрамленні з інших слів та виразів, через що саме тут відбувається його якісна зміна, естетичне збагачення його якісної семантики» [4, с. 220].

Експресеми як образотвірні засоби художнього мовлення в спеціально організованих контекстах забезпечують індивідуально-авторську манеру висловлюватися, вдаватися до несподіваного найменування осіб, предметів,

ознак, дій, процесів, станів тощо, по-новому, посвоєму кваліфікувати їх. У художньому тексті, передаючи внутрішній стан героя, письменник нагадує загальновідому життєву ситуацію, щоб читач зміг відновити в уяві супровідні почуття і зрозуміти, що приблизно те саме відчував персонаж літературного твору [2, с. 93].

Яскравим засобом характеристики персонажа є контекстуальні синоніми. У романі «Чорний Ворон» до них зараховуємо художні означення, використані автором, зокрема в портретних характеристиках Тіни: «ясна пані», «чарівна жінка», «сіроока пташка». Естетично вартіснішим тут буде саме те означення, що використане в нетиповому для нього контексті, у якому буде більше новизни, креативності, неординарності.

Стиль мови героїв роману – розмовний, наявна значна кількість розмовно-побутової лексики: «Хлопці принесли кавунів і доброї калганівки, вип'ємо по чарупині» [5, с. 176]; «Хоч воно, доню, у снах все виходить навиворіт, але тут, сй-бо-пресь, правда» [5, с. 65]; фразеологізмів: «... Гамалій таки не кидає слів на вітер» [5, с. 48]; «У самого рило в пір'ї» [5, с. 98] тощо.

Емотивна виразність роману спирається і на деякі форми вигуків та звуконаслідувальних слів: «Гей, Вороне! Тримай!» [5, с. 20]; «Тпр-р-ру! – перебив його Гупало. – Ми далеко заїхали» [5, с. 129]; «Саме **тху!** Якщо зараз побіжимо, то акурат переймемо» [5, с. 181].

Продуктивно використано у творі й афіксацію для надання нейтральним лексемам експресивного відтінку. Демінутивні суфікси забезпечують позитивне сприймання названих понять: «Прощавай, мій світе **білесенький**, прощавайте, пташки ріднесенькі» [5, с. 42]. Аугментативні суфікси додають описаному об'єкту, явищу рис згрубілості та відтінків негативу: «**Кацан'юга...** впустив рукописання на землю...» [5, с. 186].

Василь Шкляр у романі «Чорний ворон. Залишенець» для посилення іронічного ефекту послуговується російською мовою для оформлення реплік червоноармійців, використовуючи українську графіку; майже всі репліки мають яскраво репрезентований зневажливий характер і є емоційно-забарвленими.

Наприклад: «*І балакаю не по-руські, а по-шулявські, ви мене понялі?*» [5, с. 34]; «*А это што за цацкі?*» [5, с. 31]; «*Міласті просім! – увернув довгобразий Кузякін, сяючи поголеним черепом*» [5, с. 123]; «*Маіх папутчікав следуєт нємедленно ліквідіровать*» [5, с. 127].

Отже, В. Шкляр використовує як традиційні лексичні засоби творення емоційності, так і індивідуально-авторські. Поглиблення експресії досягається завдяки вживанню лексем, узятих з російської мови, що передані українською графікою. Функційно виправдані порушення лексичних норм сучасної української літературної мови відбуваються і за рахунок вживання розмовно-просторічних слів, синонімії та афіксації, а також змішування стилів.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика : семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія. Ніжин : ТОВ «Видавництво «АспектПоліграф», 2005. 552 с.
2. Гуйванюк Н. В. Лексичні й синтаксичні експресивні засоби суб'єктивізації висловлення (на матеріалі творів буковинських письменників). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови.* 2011. Вип. 7. С. 90–96.
3. Колоїз Ж. В. Слова минулої епохи в сучасному історичному романі Василя Шкляра «Залишенець. Чорний Ворон». *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету.* 2012. Вип. 7 (2). С. 172–197.
4. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови: монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.
5. Шкляр В. М. Залишенець. Чорний Ворон. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 384 с.

ФУНКЦІЙ ФОЛЬКЛОРИЗМІВ-НАРОДНИХ ПІСЕНЬ У МОВОТВОРЧОСТІ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО

Народно-пісенна творчість є одним із джерел формування та розвитку літературної мови. Фольклорно-поетичний епос, зокрема українські народні пісні, – це невід’ємний складник історичної прози, що постає інструментом пізнання та інтерпретації минулого. За допомогою фольклоризмів такого зразка письменники поглиблюють у своїх творах психологічну характеристику образів, виражають ставлення до них. Історичні пісні по-особливому увиразнюють мову історичних текстів, відбиваючи національний і місцевий колорит художньої оповіді.

Мета нашої статті зумовлена загальним спрямуванням сучасних лінгвістичних студій щодо з’ясування питання взаємозв’язку мови й культури через вивчення знаків культури. Спираючись на праці відомих науковців, визначимо функції фрагментів із народних пісень, що фігурують у мові роману «Я, Богдан» П. Загребельного. Наприклад, С. Єрмоленко в монографії «Фольклор і літературна мова» підкреслює, що пісенний фольклор є постійним джерелом нового змісту, засобом створення нових естетичних цінностей [2, с. 47]. Головна вимога до історичної пісні – правильно відобразити епоху, суть доби, її дух, національну спрямованість [4, с. 192]. Потрібно зауважити, що це не хроніка подій, не документ, у якому важливу роль відіграють факти; це художній твір, тому в ньому можливий творчий домисел [3, с. 91].

Роман П. Загребельного «Я, Богдан» підтверджує теорію про пісенний фольклор як важливий конструктивний складник художньої історичної прози. Автор насправді цілеспрямовано використовує рядки з історичних пісень, щоб наблизити читача до тих часів, коли були складені ці пісні. А втім,

пісенний фольклор є постійним джерелом нового змісту і в аналізованому романі може поставати засобом творення нових естетичних цінностей.

За твердженням Н. Голікової, історичні пісні пронизують вертикальний контекст роману «Я, Богдан», виконуючи культурно-історичну, смисло- та текстотвірну функції [1, с. 56]. У досліджуваному творі фольклоризми підсилюють авторську філософічність, дають змогу висловити критичне ставлення до дійсності: *Бували й мори, й військові чвари, / Ніхто ж українців не рятував, / Ніхто за них Богові молитов не посилав, / Тільки Бог святий наших не забував, / На великі зусилля, на відповідця держав* (1, с. 45).

Деякі історичні пісні, жанрово наближені до голосінь, своїми повторами підвищують емоційне забарвлення тексту: *А із низу хмара сягала, / Що воронів ключа налітала, / По Вкраїні тумани клала, / А Україна сумувала, / Ой вона ж тоді сумувала – / Свого гетьмана оплакала. / Тоді буйні вітри завивали: / – Де ж ви нашого гетьмана сподівали? / Тоді кречети налітали: / – Де ж ви нашого гетьмана жалкували? / Тоді орли загомоніли: / – Де ж ви нашого гетьмана схоронили? / Тоді жайворонки повилися: / – Де ж ви з нашим гетьманом простилися?* (1, с. 112).

Зображальна функція пісні експлікована згадками про конкретних історичних постатей – Кривоноса, Нечая, Богуна, Сомка та ін.: *Народ співає про того, хто б'ється, тож про Кривоноса й співано тоді на всіх шляхах: Перебийніс водить не много – / Сімсот козаків з собою. / Рубає мечем голови з плечей, / А решту топить водою* (1, с. 303); *Та поз'їздилися пани та стали сумувати: Ой де ж бо нам Нечаснкову голову сховати? / Ой сховаймо його головоньку а де церква Варвари, / Ой щоб розійшлася по всьому світу Нечаснкова слава!* (1, с. 462) тощо.

Пісні про історичні події (наприклад, про битву під Берестечком), виконують метатекстову функцію: *І я зазнав тієї поразки сповна. Берестечко! / – Ой чого ти почорніло, / Зеленє поле? / – Почорніло я од крові / За вольную волю. / Круг містечка Берестечка / На чотири милі / Мене славні запорожці / Своїм трупом вкрили* (1, с. 78). Фольклоризми такого зразка мають

специфічне текстотвірне призначення, формуючи духовно-естетичний рівень художньої розповіді: *...пісня народилася востаннє в моїй душі, далека, як стети, і тужлива, як осінь у гаях...: Ей, козаки, діти, друзі! / Прошу вас, добре дбайте: / Борошно зсипайте, / До Загребельної могили прибувайте, / Мене, Хмельницького, / К собі на пораду ождиайте* (1, с. 533).

Монологічна форма «сповіді» допомогла прозаїку глибше розкрити психологічну та філософську сутність образу Богдана Хмельницького. Народна пісня у мові роману «Я, Богдан» П. Загребельного стає засобом саморозкриття головного героя. Набуваючи форми внутрішнього монологу, вона допомагає йому висловити ставлення до інших персонажів, наприклад: *Гей, Потоцький, Потоцький, / Маєш собі розум жіноцький* (1, с. 321). Фрагменти із жартівливих пісень підсилюють піднесення авторської розповіді, виконуючи референту функцію у багатьох контекстах, зокрема: *Ой на нашій на вулиці, / Ой на нашій кручі / Вигравали чорти куці, / Із вулиці йдучи. / А на нашій на вулиці, / Ой на нашій рівній / Вигравали козаченьки / Вороними кіньми...* (1, с. 544).

У мові роману пісенний матеріал слугує увиразненню тих чи тих образів. Наприклад, образ кобзаря забезпечує психологічну кульмінацію епічної оповіді та є засобом стилізації історичної епохи. Вустами народних героїв висловлено прагнення до волі. Образ коня є маркером творення метафоричного контексту. За допомогою пісень-фольклоризмів сформовано образ війни й неволі тощо. Саме тому пісенні рядки, уведені до тексту історичного роману «Я, Богдан», нерідко виконують оцінну роль, доповнюють лексико-семантичні структури авторських образів, увиразнюють стилістику твору загалом та його змістових частин зокрема. Сама пісня постає тут як асоціативний образ, що постійно супроводжує художню розповідь, актуалізуючи ті чи ті народні символи, наприклад: *Ой коню мій, коню, / Заграй підо мною / Та розбий тугу мою, / Розбий, розбий тугу / По темному лугу / Козакові молодому* (1, с. 549).

Отже, фольклоризми-історичні пісні, що маркують мову історичного роману «Я, Богдан» П. Загребельного, – це важливі виражально-зображальні засоби творення текстової образності, стилізованої під народну творчість.

Виконуючи низку контекстуальних ролей, фольклоризми такого зразка формують своєрідний простір індивідуально-авторської художньої оповіді про важливі події в історії українського народу, окреслені періодом Хмельниччини.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Голікова Н. С. Інтертекстуальність у художньому дискурсі П. Загребельного. *Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. Вип. 59. С. 55–57.
2. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова: монографія. Київ : Наукова думка, 1987. 246 с.
3. Руснак І. Є. Думи та історичні пісні : Тексти та їх інтерпретація. Кіровоград : Степова Еллада, 1999. 96 с.
4. Степанишин Б. Велич розуму і глибини добродієності українського етносу : афористичність вітчизняної поезії. Київ, 2001. С. 191–194.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Загребельний П. А. Я, Богдан. Харків : Фоліо, 2008. 672 с.

LINGUISTIC DIMENSIONS OF MANIPULATION IN POLITICAL SPEECH

Manipulation is considered to be a psychological phenomenon with negative connotations, which is aimed at destructive influence upon both an individual and the whole society. According to A. Akopova, linguistic manipulation is defined as an effect exercised by one person – in the political sphere it can be an elected politician, his/her representative, a candidate for the future presidential or local elections, the head of the political party and so on – upon another one or the segment of people through speech and using non-verbal means. The scholar also defines that, as a rule, such manipulative tools are oriented to get a definite purpose that includes the transformation of the listeners' behavior, their perceptions of reality, and incentives in the process of reciprocal communicative interaction [1, p. 1].

As A. Akopova states, the essence of linguistic manipulation is founded on the instruments that compel the addressees to apprehend verbal messages uncritically and irrationally and lead to the creation of illusions and misperceptions influencing the listeners' system of belief, emotions and making them perform actions that are beneficial for the speaker [1, p. 1–2]. We agree with A. Akopova's opinion that manipulation in political speeches is a creation of a “covert, masked layer of linguistic data that is not easily separated from purely information content” [1, p. 1–2].

In our paper, we will examine the phenomenon of linguistic manipulation on the example D. Trump's political speeches during the presidential debate 2016 and 2020.

According to the scholars, linguistic manipulation can be divided into rational and emotional depending on the mental determinants of participation and

domination in the course of communication. It means that the speaker uses convincing facts and arguments impacting human minds when the rational manipulation takes place, on the contrary, emotional one consists of the expression of the speaker's emotions to achieve a responsive emotional reaction that would come together with changes in people's behavior [1, p. 3]. For example, the speech of Donald Trump within his presidential campaigns were dominated by emotional manipulation: "*People are losing their jobs. They're committing suicide. There's depression, alcohol, drugs at a level that nobody's ever seen before. There's abuse, tremendous abuse. We have to open our country...*" [3]. We see emotional manipulation in the usage of such words as *suicide, depression, alcohol, drugs*, it looks like the speaker wants to accent on social problems of any society, play with the empathy of people. The modal verb *has to* – as there is no other solution – and the adjective *tremendous abuse* takes the additional role in this context.

In A. Akopova works we can see the subdivision of manipulation for subject-object criteria into directly – when the subject openly expresses his demands through appeal to rational things, or indirectly – which focuses on the environment rather than on the certain objects and welcomes usage of figurativeness, language forms not connected with their direct linguistic meaning, various fault in logical thinking [1, p. 3]. For example, "We will build the greatest infrastructure on the planet earth ...Americans want great schools for their children, safe neighborhoods for their families, and good jobs for themselves" [5, p. 300]. In this extract, D. Trump uses indirect manipulation with the help of the personal pronoun *we* and references the people as the *nation* and *Americans*.

V. Gavryliak states, according to awareness of linguistic actions, it is distinguished intentional manipulation when the speaker in his/her speech follows to the realization of the established task or non-intentional – characterized as an involuntary act [5, p. 298]. As for D. Trump's performances, it is considered that his words had a pragmatic function of persuasion, especially during pre-election campaigns, which were focused mainly on shaping the views of the audience according to his program to obtain their votes.

A. Akopova points out that linguistic actions in the context of their typology can be classified as social non-informational speech which operates with clichés in the form of greetings, oaths, prayers; volitional speech with the accent on the speaker's will in the form of orders, requests, refusals, advise; and the last is informational and estimative speech which functions using the form of reprobation, praise, accusation, insult, threat [1, p. 3]. D. Trump's speech were filled with criticism directed towards his opponents: "...*And by the way, the Democrats, they wouldn't even think about not doing it... Joe, you've had 308,000 military people dying because you couldn't provide the proper healthcare in the military. So, don't tell me about this...*" [4].

Scholars stress the fact that there are a great variety of linguistic manipulation tools that play a crucial role in pursuing the speaker's targets.

G. Rozina and I. Karapetjana depict metonymy that focuses on concrete objects which are used in a generalized meaning [7, p. 117]. In the political discourse, it makes the listener or reader see and consider overcoming words. For example, in a recent debate, D. Trump said: "*Since 2016, European countries and Canada have increased investment in their defense budgets by \$130 billion... or It's China's fault...*" [3; 4]. In these sentences, the name of countries is used not only for such countries themselves but also for their governments, their policy, and functioning.

The next tool of manipulation, emphasized by S. Polyakova, is identification formulas, as it was in D. Trump's and J. Biden's debate 2020: "*We won the election. Elections have consequences. We have the Senate, we have the White House, and we have a phenomenal nominee respected by all...*" [6, p. 29–30; 4]. We can observe that the usage of the personal pronoun *we* is connected with the desire to encourage the identification of the recipient with the speaker, his or her position, program, party, arose a feeling of belonging and unity.

Among the lexical tools of manipulation, the technique of "Us–Them polarization" is important [2, p. 55]. For example, "*During the Obama–Biden administration, there was tremendous division. There was hatred. They were teaching people to hate our country and I'm not going to do that...*" [4]. In this example it is

evident that D. Trump focuses on Us/Republicans against Them/Democrats; positive and advantageous self-presentation and own superiority, pointing at the so-called best decisions for the whole nation in comparison with opponent's ones. In the following example, he discredits the Democrats and their leader as being corrupt and incapable to deal with current state issues, at the same time, stressing the qualities of his political party: *“Joe got \$3.5 million from Russia and it came through Putin because he was very friendly with the former mayor of Moscow and it was the mayor of Moscow's wife”* [3].

Based on D. Trump's speech analysis, we concluded that he tends to use a lot of words with ideological connotations, such as *unemployment rates, the justice system, education, and health care* to have a meaningful effect on the audience. Moreover, to persuade the public in agreeing with his ideas, D. Trump appeals to the tactics of repetition: *“...99.9 of young people recover. 99% of people recover. We have to recover – 99% of people. We have to recover...”* [3]. To my mind, it helps the listeners to believe in his words, reconsider them and see the speaker's principal role in their solution. On the contrary, the implication of modality in his speech is used to demonstrate his level of commitment to an idea or set of actions.

Furthermore, hyperboles together with litotes and contrastive pairs were successfully and frequently used by D. Trump, pursuing his goals in the following ways: *“If you go and look at what's happened to New York, it's a ghost town. It's a ghost town... They built cages...”* [3]. The phrases about *ghost town* and *building of cages* are intentional exaggeration for influencing the listeners' emotional balance impulsing them to the commitment of irrational actions and decisions.

To sum up, linguistic manipulation is a psychological phenomenon of destructive influence upon both an individual and the whole society through speech and using non-verbal means to achieve definite purposes. In our paper, it was defined that linguistic manipulation in political speech can be rational and emotional, direct and indirect, intentional and non-intentional, social non-informational, volitional or estimative. As for other manipulative instruments, it is worth emphasizing the usage of metonymy, identification formulas, presenting a subjective opinion as an objective

fact or truth, the technique of “Us–Them polarization”, words with ideological connotations, repetition, passivization, the implication of modality, hyperboles, litotes, and contrastive pairs.

REFERENCES

1. Akopova A. Linguistic Manipulation: Definition and Types. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, Vol. 1. No. 2. 2013. P. 1–4.
2. Bodoc A. Linguistic Instruments Employed in Political Discourses. Manipulation Tools or Expressions of Human Universal Behaviour? *Bulletin of the Transilvania University of Braşov. Series IV: Philology and Cultural Studies*. Vol. 11 (60). No. 2. 2018. P. 49–70. URL: <http://webbut.unitbv.ro/BU2018/Series>
3. Donald Trump & Joe Biden Final Presidential Debate Transcript 2020. URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/donald-trump-joe-biden-final-presidential-debate-transcript-2020>
4. 4. Donald Trump & Joe Biden 1st Presidential Debate Transcript 2020. URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/donald-trump-joe-biden-1st-presidential-debate-transcript-2020>
5. Gavryliak V. Linguistic Manipulation in Campaign Speeches of Donald Trump. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vphil/article/view/145/146>
6. Polyakova S. Linguistic Manipulation Means in English Political Discourse. *Amazonia Investiga*. Vol. 9. Issue 33. 2020. P. 27–35.
7. Rozina G., Karapetjana I. The Use of Language in Political Rhetoric: Linguistic Manipulation. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117981>

СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОЦЕС

З розвитком технологій та ЗМІ реклама посіла значне місце в нашому житті. У більшості країнах вона є не лише засобом для просування певного продукту, а й каналом комунікації. Реклама як вид комунікації між провайдером та споживачем охоплює такі елементи: джерело повідомлення, тобто організація чи компанія, що запускає рекламу; власне повідомлення; канал, за допомогою якого повідомлення поширюється; отримувач.

Політична реклама перебуває на межі кількох наук, зокрема маркетингу, менеджменту, соціології, політології тощо. Її досліджують за допомогою комунікативного, маркетингового, культурологічного підходів. Через це сформовано низку визначень цього поняття.

На думку С. Буртака, політична реклама – «це заходи та способи формування думки виборців шляхом подання загалом об'єктивної інформації, що переконує в перевагах цього кандидата чи політичної організації над іншими. Вона складається з об'єктивної і переконливої інформації про певну політичну особу чи організацію та емоційно впливового повідомлення» [1, с. 27]. У Положенні про порядок використання засобів масової інформації для проведення передвиборної агітації зазначено, що «політична реклама в ЗМІ – це розповсюджена суб'єктами проведення передвиборної агітації інформація про кандидата, оплачена за рахунок коштів його особистого виборчого фонду, специфікою якої є емоційність, образність, повторюваність, виразність, лаконізм, а метою – пропаганда ідей, поглядів, програмних документів кандидата для формування його політичного іміджу, створення позитивної громадської думки про нього та бажаного впливу на подальшу поведінку

учасників виборчого процесу» [5, с. 54].

І. Шовкун пропонує власне визначення: «Політична реклама – це форма політичної комунікації в умовах вибору, що здійснює адресний вплив на групи людей та електоральні групи в лаконічній, оригінальній, легко запам'ятовуваній формі. Політична реклама відображає сутність політичної платформи певних політичних сил, налаштовує виборців на їхню підтримку, формує і впроваджує в масову свідомість певні уявлення про характер цих політичних сил, створює бажану психологічну установку на голосування» [9, с. 5]. Найдокладнішим, на нашу думку, є визначення політичної реклами Ф. Лісовського: «Це форма політичної комунікації в умовах вибору, адресний вплив на електоральні групи, яке має на меті піднести «у вкрай доступній, емоційній, лаконічній, оригінальній, у формі, що легко запам'ятовується, викласти суть політичної платформи певних політичних сил, налаштувати на їх підтримку, сформувати і впровадити в масову свідомість певне уявлення про їхній характер, створити бажану психологічну установку, зумовити напрямок почуттів, симпатій, а згодом, і дій людини» [4, с. 87].

Отже, політична реклама є елементом політичної кампанії, основним завданням якої є вплив на емоційний і психологічний складник свідомості електорату. Така реклама має за мету донести до виборців сутність кампанії політичного суб'єкта й переконати в тому, що саме його кандидатура є найпривабливішою. Політична реклама, на противагу від комерційної, обмежена в часі, адже кампанія триває до виборів. У неї є конкретна мета – повернути на свій бік якомога більше громадян, що потрібно зробити в чітко регламентований час. Проте, на думку О. Шпортко, «як і у звичайній рекламі, в рекламі політичній на перший план виходять не загальні характеристики об'єкта, а його переваги для конкретних виборців» [10, с. 98].

Сучасна політична комунікація – це процес спілкування, що відбувається між політичним діячем та його цільовою аудиторією й охоплює політичну сферу життя. На думку А. Соловйова, «складовими політичної комунікації є комунікатор, повідомлення, канал, комунікант, реакція і зворотний зв'язок.

Складну модель політичної комунікації можна трактувати як компонент політичної системи суспільства, що встановлює зв'язки між інститутами політичної системи» [7, с. 167]. Під час комунікації політична реклама повинна бути зрозумілою масам, тому має використовувати загальновизнані образи, символи та коди. Сама політична реклама є однією з основних каналів демократизації політичної діяльності. Як відзначає К. Луценко, «політична реклама як один із способів політичної комунікації в демократичному суспільстві, як джерело інформації про політичні партії, виборчі блоки, кандидатів на виборні посади дозволяє забезпечити взаємодію між політичними лідерами, інститутами та громадськістю» [3, с. 2].

Сучасні ЗМІ надають велику кількість каналів для здійснення політичної комунікації. Важливим провідником цієї комунікації постає реклама. Саме реклама знайомить громадян з певним політичним суб'єктом, передає його основні ідеї, образи й символи. На думку О. Телетов, «політична комунікація здійснюється через ЗМІ, політично організовані утворення й неформальні канали. Процес політичної комунікації безперервний, проте його активізація спостерігається у виборчий період, коли застосовуються найрізноманітніші шляхи впливу на електорат з метою завоювання його прихильності» [8, с. 55].

Політична комунікація послуговується певними вербально-невербальними стратегіями, скерованими на «обмін інформацією або повідомлення певної інформації в політичній сфері: між комунікантами-політиками, стосовно певної політичної ситуації, з метою формування політичних уподобань та прагнень тощо» [2, с. 22]. Дослідниця К. Серажим виділяє в політичній комунікації такі ознаки політичного дискурсу: «евалюативність (зумовлена його етіологічною скерованістю, що визначається цінностями тих чи інших соціальних верств, політично активних груп) та аргументативність (ментальна основа дискурсу боротьби за владу)» [6, с.178], що свідчить про сугестивне зорієнтування політичної реклами, адже основним її завданням є психологічний вплив на електорат.

Отже, політична реклама постає як комунікативних процес між політичним діячем та електоратом. Найважливішим завданням такої комунікації є вплив на аудиторію для отримання від неї зворотного зв'язку, тобто певної політичної поведінки на користь політичного суб'єкта.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Буртак С. А. Політична реклама як маніпулювання громадською думкою. *Незалежний культурний часопис «І»*. 2004. № 30. С. 26–34.
2. Ковалевська Т. Ю., Кутуза Н. В., Кондратенко Н. В., Порпуліт О. О. Реклама та PR у масовоінформаційному просторі. Одеса : Астропринт. 2009. 400 с.
3. Луценко К. В. Політична реклама як іміджева технологія у системі комунікації та маркетингу: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Чернівці: Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича, 2006. 26 с.
4. Лисовский С. Ф. Политическая реклама. Москва : Маркетинг, 2000. 440 с.
5. Положення «Про порядок використання засобів масової інформації для проведення передвиборної агітації під час виборів Президента України у 1999 році». *Урядовий кур'єр*. 1999. С. 1.
6. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. Київ : Київський національний університет, 2002. 392 с.
7. Соловьев А. И. Политология: Политическая теория. Политические технологии. Москва: Аспект Пресс, 2000. 559 с.
8. Телетов Ю. В. Загальна концепція та інструменти політичного. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 2. С. 49–63.
9. Шовкун І. В. Політична реклама як комунікативний процеси. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2004. 17 с.
10. Шпортько О. В. Особливості політичної реклами як елемента комунікативного процесу. *Політичний менеджмент*, 2007. № 6. С. 96–105.

ОСОБЛИВОСТІ ПАРЦЕЛЯЦІЇ СКЛАДНОСУРЯДНОГО РЕЧЕННЯ У ТВОРАХ УЛАСА САМЧУКА

Протягом останніх десятиліть в художньому мовленні все частіше натрапляємо на членування синтаксичних одиниць, побудованих за формулою речення, на окремі компоненти, що дає можливість авторові по-новому висловити своє ставлення до дійсності. Такий прийом увиразнення художнього слова має назву парцеляція, виникає вона в усному розмовному мовленні, є нормою літературної мови й активно поширюється у різних її стилях, зберігаючи при цьому розмовну специфіку.

Потреба у дослідженні особливостей індивідуального стилю письменника наявна, оскільки з'являється можливість глибшого розуміння творів завдяки їх докладному аналізу на всіх мовних рівнях. Це пов'язано, з одного боку, із використанням у текстах різних жанрів елементів розмовного синтаксису, а з іншого – з дослідженням мови, у якій усі мовленнєві явища вивчаються в єдності з феноменом людини, її свідомістю й мисленням, культурним і духовним життям.

Явище парцеляції зумовлене проникненням усно-розмовних тенденцій у писемну практику, а художній текст, який зорієнтований на навмисний емоційний вплив на читача, завжди експресивний. Експресивність властива одиницям усіх рівнів мовної структури, вона сприяє емоційності висловлювання, привертає увагу до відтінків думки, емоційних оцінок висловленого.

Український письменник, журналіст та публіцист Улас Самчук у своїх творах на повну силу розкриває можливості української мови. Силою свого таланту письменник показую усю розкіш, сутність художнього мовлення.

Дослідження парцеляції у структурі тексту дає змогу докладно описати та проаналізувати типи та функціональне призначення парцельованих конструкцій, їхню роль у тексті, вираженні емоційного стану [4, с. 9].

Особливість ідеостилу Уласа Самчука – в активному введенні розмовних висловів у авторську мову, орієнтовану на нейтральне стилістичне звучання. У художніх текстах письменник використовує різні типи мовлення: опис, розповідь, роздум, які за допомогою парцельованих конструкцій допомагають краще розкрити зміст висловленого, надати тексту експресивного забарвлення.

Парцеляцію складносурядного речення у романах Уласа Самчука представлено різними типами синтаксичних конструкцій, які виконують різноманітні функції, зокрема зображувальну, підсилювальну, впливову функції, що виявляється в підкресленні конкретності та експресивності висловленого.

Парцельовані конструкції з єднальним сполучником **і, та** в українському художньому мовленні позначають додаткову інформацію: *Але ж не може людина вічно бути доброю і лагідною, а ще коли маєш п'ятеро крикливих ротів. І про Марію стали забувати у чужій хаті* (2, с. 22); поєднують частини складносурядного речення: *І це каже Корній, дужий Корній. І не соромиться, і язик вільно йому повернувся* (2, с. 40); надають експресивного забарвлення: *Марії хотілося діставати цукерки і подарунки, але не від Гната. Та Корній мовчав десь далеко, а Марія поступово звикла до Гната* (2, с. 145); *Через два тижні Корній від'їхав. І тоді заціпеніння Марії змінюється бунтом* (2, с. 123).

Під час парцеляції частин складносурядного речення між його предикативними компонентами зберігаються загальні семантичні відношення, які підтримуються вживанням відповідних сполучників сурядності: *Нема чого червоніти. І не такі зубри закохуються* (2, с. 16).

Також у художньому мовленні Уласа Самчука натрапляємо на парцеляцію складносурядного речення з протиставним відношенням. Протиставні сполучники **але, а** створюють емоційно-напружені контексти:

Тяжко і сумно стає на душі, сумно, бо відходить у вічність жива людина, яка тільки розквітала до життя. Але Господь Бог у великій своїй мудрості створив наш мир так, що коли ми уважніше приглянемося його творінню, не знайдемо сміливості перечити його великій волі. Все, що стає з нами, все потрібне, все необхідне (2, с. 57).

Як справжній митець художнього слова Улас Самчук розкриває багатство української природи, її пейзажів: *Клекіт млина тормосить пільму. А вона чіпляє тендітні зірки, що зриваються і стрімко линуть десь на Заславську соснину (2, с. 13); Сонце любить його, опікає, ogrіває. Навколо сонячно і блакитно. Але землю морок і затьмарення, не життя і не смерть, глухими відлунками до посірілих міст входить і розглядається голод (2, с. 198).*

У використаних Уласом Самчуком парцельованих структурах простежуємо яскравість індивідуальної манери письменника, що у зображенні тих чи тих явищ прагне передати традиції, властиві усно-розмовному мовленню: *Ото тії чоботи, що зять дав, А за тії чоботи дочку взяв.., Чоботи, чоботи ви мої, Наробили клопоту ви мені... (2, с. 34); Марія тішилася і працювала, як могла. А працювати вмiла і не цуралася праці (2, с. 56).*

Парцеляція на основі складносурядного речення послуговується посиленням напруження мови, емоційності сказаного та підпорядкуванням частин одного речення між собою. Використання парцельованих конструкцій дозволяє звернути увагу на змісті кожної частини з метою інформативної насиченості речення.

Складносурядні речення з єднальними, приєднувальними та протиставними відношеннями членуються не спонтанно, а в результаті запланованого та стилістично мотивованого поділу. Парцеляція у межах складносурядних речень зумовлена потребами видозміни інтонування речення і необхідністю наголошення, виділення інформації, що сприяє її актуалізації та інтонаційному вичленовуванню, зберігаючи при цьому смислово і структурно

взаємодію сурядних частин, що підтверджується і смисловими відношеннями між ними [15, с. 38]. Водночас здатність до парцелювання складносурядних речень залежить від взаємозумовленості частин, їхньої семантичної самостійності, самодостатності: *Так і йшла до Орисі, притримуючи важке намисто. А воно собі Марусю по животі – хльост, хльост, хльост!* (1, с. 21); *Нема за що зачепитися. І людей нема* (1, с. 119); *Стас почервонів від гніву. Та вона знущається з нього! Та вона просто підле стерво!* (1, с. 60). У наведених прикладах парцельовані складносурядні частини відображають доповнення, певну характеристику висловленого.

Отже, парцеляція – прийом стилістичного синтаксису, що полягає в розчленуванні цілісної змістово-синтаксичної структури на інтонаційно й пунктуаційно ізольовані комунікативні частини – окремі речення. Парцельовані конструкції виконують у тексті змісто-підсилювальну і ритмомелодійну функції. В художньому мовленні парцеляція є функційно навантаженим засобом експресивного синтаксису, що відзначається виразністю, структурною варіативністю, яскравістю й переконливістю створюваних письменником образів. За допомогою парцеляції посилюється зміст приєднуваного компонента, чим досягається потужніший зображально-виражальний ефект й експресивність мовлення. Функційно-сміслові навантаження парцельованих одиниць у творах різне, основним їх призначенням виступає вичленовування певної інформації з метою її наголошення, актуалізації і навіть графічного оформлення як окремої частини. Водночас письменниця прагне досягти максимальної злитості й зв'язаності всіх елементів тексту, незважаючи на широке використання парцеляції.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Ачилова В. П. Парцеляція як один із прийомів експресивного синтаксису. *Учені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2011. Т. 24 (63). Ч. 2. С. 25–31.

2. Дудик П. С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення (просте речення, еквіваленти речення). АН УРСР, Ін-т мовознав. ім О. О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1973. 284 с.
3. Жайворонок В. В. Парцеляція. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид. Київ : «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 752
4. Степаненко М., Дейна Л. Суб'єктивна та об'єктивна оцінка в українському щоденниковому дискурсі: монографія. Полтава : Дивосвіт, 2018. 268 с.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Самчук У. О. Волинь. Куди тече та річка. Харків: Вид-во «Фоліо», 2018. 384с.
2. Самчук У. О. Марія: Хроніка одного життя. Львів : Вид-во «Оріяна-Нова», 2004. 176 с.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У МОВІ ПРОЗИ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО

Павло Загребельний – універсальний письменник. У його творчому доробку близько 30 романів, кілька повістей, публіцистичні та літературно-критичні статті, есе, п'єси, кіносценарії [1, с. 71]. Самовираження майстра слова, особисте ставлення до зображуваної дійсності передають найрізноманітніші мовностилістичні засоби. У мові творів письменника важливе місце посідають фразеологізми, що своєю образністю, картинністю, живою внутрішньою формою надають мові емоційно-експресивного забарвлення, роблять її невимушеною, дотепно-влучною, місткою.

Фразеологізми – це стійкі сполуки слів, що мають ознаки, які дають змогу вважати їх самостійними одиницями мови. Функціонуючи як одиниці лексико-семантичного рівня, вони відрізняються від слів-лексем унормованою емоційністю й експресивністю. Водночас фразеологізми виконують оцінювальну роль, тим самим виражаючи ставлення до мовця, дії, явища. Естетична функція фразеологізмів у художніх творах зумовлена їхньою образністю та експресивністю. Стійкі звороти мови є важливим чинником утілення авторських задумів у будь-якому художньому тексті.

Питання функціонування фразеологізмів у мові художніх творів порушували багато мовознавців. Утім, специфічні риси фразеологічних одиниць, виявлених у мовотворчості окремих письменників, потребують спеціального дослідження. Саме тому основною метою нашої статті є вивчення функціонально-стилістичних рис фразеологізмів, що маркують контексти романів «Я, Богдан» і «Роксолана» П. Загребельного. На нашу думку, дослідження текстового потенціалу фразеологізмів у цих історичних творах –

це актуальне питання для сучасної лінгвостилістики.

Мовотворчість П. Загребельного має широкий художньо-образний діапазон, який поєднує описи різних історичних епох, окремих доль і стрімкого плину життя. Фразеологізми в мові прози письменника насправді є виражально-зображальними засобами, що відбивають дійсність через образи та емоції.

На сторінках роману «Я, Богдан» П. Загребельного нерідко натрапляємо на фразеологізми, що визначають матеріальний бік життя та духовні цінності українців. Наприклад, фразеологічні одиниці *за сімома печатями, з вогню та в полум'я, залити за шкуру сала, гратися з вогнем* тощо, що неодноразово функціонують у тих чи тих контекстах твору, не втратили свого первинного значення. Вони виражають основні ознаки ментальності українського народу, наприклад: *Так, наші козаки, – сказав я, – а козаків проти свого народу уживати – однаково, що вовком орати* (2, с. 181). Виділений фразеологізм *вовком орати*, крім свого первинного значення ‘нічого не зробити’, у наведеному контексті набуває ширшого значення – ‘єдність козаків і простих людей’.

П. Загребельний нерідко ущільнює свої твори кількома фразеологізмами. Зокрема, у реченні *...дійшло до того, що й уста, дані богом для розмови людської, веліли взяти на замок, та, затуливши уста, відчинили двері гнівові...* (2, с. 20), фразеологічна одиниця *затулити уста*, смислово увиразнюючи зміст текстової синтаксичної ілюстрації, водночас доповнює семантику попереднього фразеологізму *уста взяти на замок*, оскільки в мовній системі виділені аналізовані одиниці є синонімами, а в романі «Я, Богдан» вони емоційно насичують художню розповідь про те, як потерпав український народ у часи визвольної боротьби від поляків під проводом гетьмана Богдана Хмельницького.

Для підсилення емоційно-експресивного впливу на читачів письменник вдається до використання синонімічних фразеологізмів у різних контекстах. Такі народномовні одиниці пронизують увесь текст роману «Я, Богдан», наприклад: *...де козак стає справжнім козаком, який не боїться ні огня, ні*

меча, ні третього болота... (2, с. 48); *...і над усім дух, але не божий, а людський, нездоланий [...] з плачем і піснею, які рятують од болю і допомагають вдарити об землю бідю* (2, с. 22); *Поки їхали до Кракова, якось нікому не вміщалося в голові, в яку вони **честь усковчили*** (2, с. 68) та багато ін. Синонімічні фразеологічні одиниці по-особливому увиразнюють текст художнього твору, вони найчастіше відбивають негативне ставлення письменника до минулих подій, що є значущими для історії України та українського народу.

Подекуди фразеологізми функціонують як деталі мовних портретів тих чи тих персонажів роману «Я, Богдан», наприклад: *...селердар-ага зродився, як **святий дух**, так ніби стояв за дверима й ждав, кому відтяти голову* (2, с. 160). Крім того, у мові аналізованого історичного твору фольклоризми такого зразка постають як трансформовані фразеологічні одиниці, у структурі яких з'являються семантично навантажені ознакові слова: ***Вирвемося з-під королівської руки**, відчахнемося навіки, бо й чому маємо бути там, де ми чужі, де ні віри, ні мови для нас...* (2, с. 105]. Відомо, що фразеологізм *вирвемося з-під руки* має значення 'звільнитися', а в наведеному контексті цей стійкий зворот, доповнений прикметниковою лексемою *королівський*, передає прагнення українського народу звільнитися від тривалого гніту польської шляхти.

П. Загребельний по-своєму експериментує із загальномовними фразеологічними одиницями і в романі «Роксолана». У контекстах твору деякі з них зазнають певних змін через заміну в структурі того чи того фразеологізму традиційного компонента новим, уведеним автором, складником. Наприклад: *...султаниша вже не заважала [...] збиткуватися над зайдою, даючи тому змогу **випити всю чашу принижень і ганьби**...* (1, с. 184). Загалом відомим є фразеологізм *випити всю чашу до дна*. Натомість у наведеному реченні з роману «Роксолана» спостерігаємо індивідуально-авторську трансформацію узвичаєного стійкого зворота мови: замість компонента *до дна* тут постали слововживання *принижень і ганьби*.

Як і в романі «Я, Богдан» та в інших історичних творах, П. Загребельний нерідко апелює до фольклорного багатства української мови і в художній оповіді про Роксолану. У мові роману «Роксолана» так само нерідко функціонують синонімічні фразеологізми в межах того самого контексту, надаючи його змістові емоційного забарвлення й експресії, наприклад: *Волів би й не повертатися ніколи, ніж знову стати перед нею з порожніми руками і пустими словами* (1, с. 240). Виділені фразеологічні одиниці контекстуально та семантично зближуються значенням ‘нічого не дати людині’, хоч зазвичай фразеологізм *порожні слова* вживають у значенні ‘беззмістовність’, а *порожні руки* – ‘без нічого’.

Подекуди фразеологічні одиниці, що функціонують у мові роману «Роксолана» П. Загребельного, демонструють опозитивні відношення у межах одного контексту: *На мене найшло засліплення. Але мені відкрили очі* (1, с. 215). Натрапляємо й такі стійкі звороти мови, які оприявлюють стилістичний прийом персоніфікації, оскільки вони характеризують героїв твору, а не фрагменти неживого світу, як зазвичай прийнято, пор.: *Так він пішов за Аракс, а ті розвіяні по світу люди далі покотилися за вітром, не знати куди...* (1, с. 256).

Отже, фразеологізми, що фігурують у контекстах романів «Я, Богдан» і «Роксолана» П. Загребельного, засвідчують, що фольклоризми такого зразка, виконуючи низку специфічних функцій, є важливими маркувальними одиницями ідіолекту письменника.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Голікова Н. С. Лінгвопрагматика мовостилю Павла Загребельного. *Культура слова*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. Вип. 82. С. 71–77.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Загребельний П. А. Роксолана : історичний роман. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. 800 с.
2. Загребельний П. А. Я, Богдан. Харків : Фоліо, 2008. 672 с.

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ГРАМАТИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Не складно зрозуміти, що майбутнє нашого навчання – за інтернетом. Онлайн навчання набуває неабиякої популярності. Ринок інтернет-навчання та онлайн-курсів злітає до нових висот та, за оцінками, до 2025 року буде коштувати 325 мільярдів доларів. Водночас з переходом освіти від типових лекцій до віртуальних аудиторій ви також можете отримати користь від онлайн-платформ і курсів [1]. У ці складні часи, коли пандемія шириться світом, а карантин є навіть у наших містах, нам все ще потрібно вчитися, але, на щастя, сьогодні технології можуть нам у цьому допомогти. Ми маємо чимало платформ, які можна використовувати для онлайн-уроків, зустрічей, різних тестів тощо. Можливо, ви ніколи раніше не замислювались про викладання в інтернеті, але ви будете вражені, коли відкриєте для себе світ онлайн-викладання та можливості, які він пропонує. Функціонує багато сайтів, на яких можна отримати корисну інформацію щодо вивчення граматики англійської мови.

Перший такий ресурс під назвою «Едера» призначений для випускників середньої школи та їхнього підготовки до іспитів. Він чудово підходить для вивчення граматики англійської мови в інтернеті. Цей вебсайт для навчання в мережі, він майже повністю заснований на текстах та відео, але також має різноманітні тести та іспити. Після його закінчення ви отримаєте сертифікат, але його отримання буде залежати від ваших оцінок. Курс «Грамматика англійської мови» має такі компоненти, як: лекція, конспект, семінар та домашня робота. У розділі лекції ви можете переглянути відео з інформацією стільки разів, скільки вам потрібно, а також можете будь-коли повернутися до незрозумілої

теми. Питання, інтегровані в лекцію, дають змогу оцінити, наскільки добре ви засвоїли матеріал. Перед переглядом відео краще переглянути конспект для навігації на тему уроку. Найкращий спосіб вивчити граматичний матеріал – вести конспект відео лекції. Це дасть змогу вам додавати власні примітки до вже підготовленого матеріалу, щоб побачити додаткові приклади. Звичайно, конспект буде незамінним під час домашнього завдання та повторення вивченого. На семінарі обговорюються приклади використання відповідних правил та приклади домашніх завдань. Ви побачите, якими методами вам потрібно буде керуватися, вирішуючи те чи те завдання, і як можна застосувати отримані знання в мовленні. Домашнє завдання: у цьому курсі є два іспити: посередній та підсумковий. Основна мета іспиту в цьому курсі – перевірити себе і побачити, які теми вам незрозумілі та що потрібно краще вивчити. Є шість важливих тем: артиклі; іменник та займенник; прислівник і прикметник; прийменник, сполучник і числівник; дієслово; безособові форми дієслова. Після закінчення курсу, якщо ви, складаючи підсумковий іспит, наберете 50% або більше, ви можете завантажити сертифікат.

Ще одна платформа «EngVid» є досить зручною та схожою на справжні лекції в університетах. Усе навчання побудовано на відео матеріалах, в яких викладач розповідає ту чи ту граматичну тему. Позаду кожного вчителя є дошка, на якій він пише приклади для наглядного засвоєння. Відштовхуючись від власного рівня знань можна обрати викладача, який розповість вам лекцію. Викладачами на цьому сайті є переважно носії мови, що вможлиблює ознайомлення з усіма нюансами мови зсередини. Відео стислі, тому інформація сприймається добре. Після кожного відео є невеликий тест, за допомогою якого ви усвідомите наскільки якісно засвоїли матеріал. Окрім базових тем з англійської граматики наявна можливість підготовки до міжнародних мовних екзаменів таких як IELTS, TOEFL, TOEIC.

Платформа «Coursera» пропонує широкий спектр курсів англійської мови, які ви можете пройти в інтернеті. Ви можете використати безліч різноманітних курсів англійської мови різних напрямів: граматика або більш спеціалізовані

галузі, такі як ділова англійська та написання електронних листів, англійська композиція література та журналістика. Викладачі цього сайту – це доценти, професори університетів у Сполучених Штатах Америки. Обравши будь-який курс, ви можете переглянути його програму, хто буде її викладати, інформацію про викладача та навіть інформацію про кар'єрні здобутки, людей що пройшли цей курс. Крім того, є можливість самостійно обрати, на якому рівні знань ви перебуваєте, тривалість курсу.

Як вчитель ви можете використати нову та цікаву методику вивчення граматики через текст викладаючи урок в Zoom або Skype чи на будь-якій іншій платформі. Text-based lesson framework працює у кілька етапів: перший – вступ або lead-in у якому ви згадуєте слова, що згодом будуть у тексті, обговорюєте питання з теми тексту, тощо. На другому етапі студентам надають можливість прочитати або прослухати текст. Проте не варто одразу ж переходити до граматики, дайте учням передусім зрозуміти основну ідею тексту і лише тоді вони будуть готові аналізувати представлену граматику. Спочатку запропонуйте просте завдання, яке допоможе зрозуміти суть того, що вони читають або слухають. Наприклад: підібрати заголовок до тексту чи дати відповіді на пару запитань. Третій етап – аналіз прикладів з тексту або noticing, саме на цьому етапі ви звертаєте увагу студентів на граматичні структури, які є основною темою уроку. Для завдань ви можете попросити студентів підкреслити всі дієслова в тексті чи написати речення, що містять приклади target language на дошці (у програмі Zoom є функція електронної дошки), або визначити спільні особливості. На наступному етапі – language clarification ви розповідаєте усі правила, вимову, аспекти. І на останньому етапі практики, після роз'яснення, дайте студентам завдання на використання граматичної структури з акцентом на правильність (accuracy). Кількість завдань може бути різною та залежати від рівня засвоєння попереднього матеріалу. Саме на цьому етапі ви звертаєте увагу студентів на граматичні структури, які є фокусом уроку.

Отже, сьогодні інтернет-освіта має досить розвинену систему вивчення граматики англійської мови, яка варіюється від безкоштовних до платних,

текстових та відео та фото курсів й лекцій. Тож вибір навчального ресурсу залежить від рівня інформаційно-комунікаційної компетентності викладача. М. Мартиненко зауважує, що «... інтернет-середовище постійно змінюється, і це чудова можливість для викладання та навчання. Дуже важливо виявити, як вчитися, використовуючи всі доступні канали спілкування, і вибираючи ті, які найкраще відповідають стилю фільтрації інформації людини» [2].

Отже, в інтернеті наявна величезна кількість різноманітної корисної інформації для вивчення граматики англійської мови. М. Лунгру переконана, що інтернет ресурси дають змогу працювати у своєму власному темпі, встановлюють гнучкі графіки навчання та економлять кошти, усуваючи всі витрати, пов'язані з перебуванням у студентському містечку [3]. Студенти мають можливість навчатися у зручний для себе час і з особливою перевагою – безкоштовно. Навчання в інтернеті є настільки ефективним, через те що студенти можуть швидко закінчити домашнє завдання, і у них залишається більше часу на хобі чи пошук роботи. Проте є деякі недоліки: онлайн-навчання не може запропонувати взаємодію з людьми в повному обсязі, навчання в інтернеті може бути складним, якщо воно призначене для тем, що передбачають практику. Крім того, онлайн-освіта повинна поєднувати типові форми навчання, а традиційні заняття не слід повністю замінювати онлайн-навчанням.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Адам Енфрой. Найкращі платформи для онлайн навчання Адам Енфрой. URL: <https://www.adamenfroy.com/best-online-course-platforms>
2. Мартиненко М. Ю. Використання ІКТ в процесі викладання англійської мови як відображення інформаційно-комунікаційної компетентності викладача. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*, 2018. №1 (151). С. 105–108.
3. Моніка Лунгру. Ways to Find Out If an Online Degree is a Scam or the Real Deal. URL: <https://www.distancelearningportal.com/articles/175/8-ways-to-find-out-if-an-online-degree-is-a-scam-or-the-real-deal.html>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРЕЦЕДЕНТНОСТІ В МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕЛЕНОВИН)

На сьогодні ЗМІ міцно увійшли в життя людського суспільства. Вони є потужним засобом впливу на людський розум. Будучи динамічним за своєю суттю, мова ЗМІ найшвидше реагує на всі зміни в суспільній свідомості, відбиваючи стан останньої і впливаючи на її формування. Саме в мові ЗМІ легко помітити нові тенденції в підходах до вивчення мови, що простежуються в сучасній лінгвістиці.

Масмедійний дискурс характеризують особливим способом мовної організації, усі компоненти якої об'єднані семантикою привернення уваги та впливу, що створюється через застосування різноманітних емоційно-експресивних засобів, серед яких особливе місце належить таким одиницям, як прецедентні феномени [3, с. 58]. Прецедентні тексти можуть бути ефективним засобом передавання сенсу. Значущість прецедентного тексту для смислового простору тексту зумовлена такими ознаками, як лаконічність та економія під час передавання інформації [7, с. 117]. Метою нашої статті є аналіз реалізації прецедентних феноменів в українському масмедійному дискурсі, зокрема в теленовинах.

Теорію прецедентності запропонував і обґрунтував Ю. Караулов, який до прецедентних феноменів зарахував різнотипні одиниці – лексеми, фразеологізми, речення, а також невербальні одиниці [6, с. 197].

Ю. Караулов називає прецедентними тексти, що мають значення для тієї чи тієї особистості в емоційних та пізнавальних відносинах, такі, що добре знайомі і широкому колу особистості, зокрема її попередникам і сучасникам, такі, звернення до яких відновляється неодноразово в мовному дискурсі

особистості [4, с. 230]. Це текст, що являє собою елемент культурної пам'яті народу й регулярно використовується для створення інших текстів. Його можна визначити як текст або елемент тексту, який відомий більшості носіїв мови та легко упізнається ними при будь-яких трансформаціях.

У сучасній лінгвістиці активно обговорюють питання щодо критеріїв виявлення прецедентних імен. На думку О. Нахімової, можна виділити такі критерії прецедентності:

- зв'язок відповідних імен з класичними творами;
- загальновідомість відповідних феноменів або їхня відомість для більшості членів лінгвістичної спільноти;
- актуальність відповідних імен у когнітивному й емоційному плані;
- регулярна відтворюваність, повторюваність імен у текстах [5, с. 56].

Джерелами прецедентних феноменів можуть служити твори художньої літератури і міфології, тексти ЗМІ, фольклор, художні та мультиплікаційні фільми, твори мистецтва та культури, історичні події та ін. Найчастіше в основі класифікації прецедентних феноменів лежать поняттєві сфери-джерела в основних своїх значеннях (наука, література, кіно, театр, музика, політика, спорт, субкультура). Як сфери-джерела можуть поставати класична культура і субкультури, авторські тексти і фольклор та ін. [1, с. 66].

За кожним прецедентним текстом стоїть своя унікальна система асоціацій, які виникають у свідомості носіїв мови. У структурі концепту прецедентного тексту можуть бути виділені внутрішньотекстові (назви, окремі уривки, імена персонажів) та зовнішньотекстові (час і ситуації створення, ставлення до тексту соціальних інститутів) аспекти прецедентності [7, с. 118].

Використані в досліджених новинах прецедентні феномени розподілено за класифікацією І. Захаренка та В. Красних, які до «прецедентних феноменів» уналежнюють прецедентний текст, прецедентний висловлення, прецедентну ситуацію, прецедентне ім'я. Проаналізуємо їх докладніше на медійних прикладах.

1. Прецедентний текст. Звернення до прецедентного тексту може багаторазово оновлюватися в процесі комунікації через пов'язані із цим текстом прецедентні вислови або прецедентні імена. До числа прецедентних текстів належать твори художньої літератури, тексти пісень, реклами, політичні публіцистичні тексти та ін. [2, с. 83].

2. Прецедентне висловлення. До прецедентних висловлень належать цитати з текстів різного характеру, а також прислів'я, приказки тощо. Під цитатою тлумачать: цитату в традиційному трактуванні (як фрагмент тексту); назву твору; повне відтворення тексту, представленого одним або кількома висловленнями [2, с. 83]. Прецедентні висловлення в новинному дискурсі зреалізовано найчастіше як:

– фразеологізм, напр.: *Реєстрація злочинів – «ахіллесова п'ята» сучасної кримінальної юстиції* (ЗІК, новини від 04.08.2017); *Українці наступні 5 років будуть кусати лікті, вони не розуміють важливість місцевих виборів* (Канал 4, новини від 25.10.20); *Згоріла хата – гори і репутація: хор Верьовки висміяв підпал будинку Гонtareвої* (Телеканал НТА, новини від 21.10.2019);

– цитата з кінофільму, напр.: *Брюссель сльозам не вірить* (ЗІК, новини «Погляд», 06.03.2016); *Кличко змінює професію* (24 канал, Весті.UA, 12.04.2018);

– цитата з художньої літератури, напр.: *Бути чи не бути локдауну на новорічні свята* (Погляд – Новини Київської області, 25.11.2020); *Заяви прокурора: злочин і кара* (СТБ, Вікна-новини, 19.06.2015).

3. Прецедентна ситуація. «Еталонна», «ідеальна» ситуація, пов'язана з набором певних конотацій, диференційні ознаки якої входять до когнітивної бази; означенням прецедентної ситуації можуть бути прецедентне висловлення або прецедентне ім'я [2, с. 83], напр.: *У Києві починається новий Майдан: кілька тисяч людей мітингують у центрі* (Телеканал НТА, новини від 03.07.2019).

4. Прецедентне ім'я. Індивідуальне ім'я, пов'язане або з широковідомим текстом, що, як правило, відносяться до прецедентних, або

з прецедентною ситуацією [2, с. 58], напр.: *Андрій Карнабед – останній Дон Кіхот старого Чернігова* (Суспільне Чернігів, новини від 18.04.2012).

Отже, прецедентні феномени в сучасному медійному дискурсі мають значний експресивний потенціал, оскільки апелюють до знайомих, переважно позитивних емоційно, джерел. Сенс використання прецедентності полягає і в тому, що вона дає змогу яскраво, образно, з оперттям на історичний досвід народу та водночас коротко, одним натяком, висловити думку й почуття. Це можливо лише серед людей, що володіють однаковим або схожим набором прецедентних феноменів.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Горова И. Г., Горова Н. Н. Роль прецедентных феноменов в формировании вторичной языковой личности. *Вестник Оренбургского государственного университета*. 2015. № 11. С. 65–70.
2. Захаренко И. В., Красных В. В., Гудков Д. Б., Багаева Д. В. Прецедентное имя и прецедентное высказывание как символы прецедентных феноменов. *Филология*. 1997. № 1. С. 82–102.
3. Зеленська А. Р. Прецедентні біблійні топоніми в сучасному публіцистичному дискурсі. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство*. 2013. № 19. С. 57–63.
4. Зирка В. В. Манипулятивные игры в рекламе: лингвистический аспект. Москва : Либроком, 2014. 260 с.
5. Нахимова О. А. Прецедентные имена в массовой коммуникации. Екатеринбург: УрГПУ, 2007. 207 с.
6. Сахарук І. Типологія прецедентних феноменів у сучасному українському дискурсі. *Лінгвістичні студії*. 2011. № 23. С. 197–202.
7. Чокою А.-М. Интертекстуальность как ведущая черта современного газетного текста. *Вестник Московского университета*. 2007. № 4. С. 115–120.

СТИЛІСТИЧНА СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТВОРІВ ІЄНА МАК'ЮЕНА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ієн Мак'юен – британський письменник другої половини ХХ століття, представник «нової сердитої молоді», відомий насамперед своїм стильовим новаторством, яке виявляється у своєрідній манері організації твору, в межах якого поєднані різні стилі, у стилізації і пародіюванні традиційних літературних жанрів і творів інших письменників, у надмірній деталізації сцен, пов'язаних з насиллям, чи зустрічі зі смертю, використанні епіграфів, чіткої побудови речень, змішаної манери ведення оповіді від різних осіб. Серед найвідоміших творів виокремлюємо романи «Спокута», «Амстердам», «На березі», «Субота».

Наразі творчість володаря Букерівської премії (роман «Амстердам») привертає увагу дослідників, зокрема з погляду стилістичних особливостей. Однак досліджень творів письменника в перекладацькому аспекті майже немає. Творчий доробок письменника студіювали такі науковці як Дж. Морріс, Р. Бойлан, Д. Малькольм, А. Борисенко.

Твори І. Мак'юена є здебільшого похмурими варіаціями, що відбивають питання, пов'язані з життям та смертю. Життя – це низка дивних, подекуди незрозумілих та «незграбних» подій, внаслідок яких людина потрапляє до найтемніших ніш власної свідомості та свідомості інших. Отримавши після написання перших робіт прізвисько *Ian Macabre* («Похмурий Ієн»), письменник вирішив через свої твори висловити занепокоєність, яка функціонує у суспільстві: «Погляньте на першу сторінку сьогоднішньої газети. Ми – неабияк занепокоєні, і в літературі це обов'язково буде представлено. Будь-яке вивчення людського стану спричиняє появу певних темних місць» [1].

З першого погляду твори письменника для читача є досить простими, проте вони дають змогу потрапити до дивного світу Мак'юена, що водночас поєднує жагу до надмірної деталізації і залишає широке поле для власне читацьких здогадів.

Зменшення кількості сторінок у романі – одне з основних завдань для письменника [3]. Речення у його творах чітко написані, герої – нечисленні, а кожна додана деталь нагадує стиль художника, підґрунтям якого є представлення об'єму зображуваного. Цікаво, що І. Мак'юен неодноразово скаржився через труднощі репрезентації слів та їхню недостатню кількість.

Утім, синтаксична організація романів письменника представлена переважно складними реченнями з чисельною предикацією, поєднанням сурядних і підрядних зв'язків між клаузами в межах одного речення. Наприклад, це фіксуємо в романі «Амстердам» [2], який є матеріалом нашого дослідження (переклад з англійської – Ольги Смольницької [4]).

Структурні типи складних речень визначають на основі типів їхніх синтаксичних зв'язків. Складносурядні речення, клаузи яких поєднані за допомогою сполучників сурядності та без них, в англійській мові виділяють за типами зв'язку між його частинами [5, с. 391–400]:

1) складносурядні речення з вільними (нейтральними) взаємозв'язками між їхніми клаузами. Зміна позицій частин такого речення не впливає на його семантичну структуру чи комунікативну мету. В романах Ієна Мак'юена такі поєднання представлені переважно асиндетативно: *He appeared to have grown an inch or two, his back had straightened, his voice had deepened, a new dignity had narrowed his pleading, greedy eyes* [2, с. 7] – *Він виріс на дюйм-два, спина в нього випросталася, голос поглибився, віднайдене почуття гідності звузило його благальні пожадливі очі* [4, с. 9] Застосування перекладацьких трансформацій істотно не позначилося на структурі цього складного речення, тобто щодо речення як перекладацької одиниці перекладач використав нульову трансформацію, що дало змогу зберегти структурну єдність речення як окремої комунікативної одиниці, кожна з яких характеризує стиль письменника.

Під час перекладу наступного речення структурну єдність складного речення з безсполучниковим зв'язком не порушено: *People began to mutter; there were muted references in a couple of gossip columns* [2, с. 7]. – *Пішов поголос; у жовтій пресі з'явилися завуальовані плітки* [4, с. 9]. Однак речення мови перекладу (далі – МП) має дещо іншу тональність через вживання деяких перекладацьких трансформацій. Зокрема, постає граматична заміна підмета та присудка водночас з використанням інверсії у реченні МП: *People began to mutter – пішов поголос*; тобто виникає пропуск надлишкових одиниць з погляду граматичної будови МП (*there, a couple of*); речення МП стає меншим за обсягом, тобто лаконічнішим. Отже, використання перекладацьких трансформацій у межах речення і навіть зміна тональності всього речення не завжди передбачає зміну структури речення.

2) складносурядні речення з протиставними взаємозв'язками між його частинами. Позицію клауз фіксовано через їхню семантичну залежність, тобто наявність основного та додаткових сполучників. Формальним вираженням таких зв'язків є сполучник *but*: *No champagne trays, no restaurant walls to throw back the sound, but otherwise one might have been at one more gallery opening, one more media launch* [2, с. 12]. – *Не було ні таць із шампанським, ні відлуння голосів од ресторанных стін, але все інше нагадувало відкриття галереї або ще один репортаж для ЗМІ* [4, с. 14]. Під час перекладу цього речення перекладач послуговувався нульовою трансформацією щодо структури речення, що сприяло збереженню комунікативної інтенції автора. Застосування інших трансформацій (зокрема граматичних: додавання та опущення) не вплинуло ні на структуру, ні на тональність речення.

Під час перекладу цього речення перекладач зберіг синтаксичну цілісність речення, проте змінив його тональність: *His extremities had been numb for half an hour but it was only now that Clive felt the chill finally envelop his core* [2, с. 20]. – *Його кінцівки залякли вже півгодини тому, але тільки тепер Клайв відчув, як холод сковає і серце* [4, с. 22]. Наприклад, перекладацьку одиницю *had been numb* перекладено як *залякли*: перекладач використав граматичну

заміну, що зумовлено особливостями граматичних систем обох мов. Застосування цієї трансформації дало змогу зробити речення лаконічнішим. Крім того, перекладацьку одиницю *core* представлено як *серце*, потрібно було б перекласти як *єство*, *сутність*, а не лише *серце*. Ще однією зміною, яка, однак, не порушує комунікативної інтенції речення, є поява підрядної з'ясувальної частини (*відчув*,) як *холод сковує і серце*.

Індивідуальний стиль письменника передбачає також використання складнопідрядних речень, які складаються з незалежних клауз та щонайменше одного підрядного (залежного) речення, поєднаних сполучниками підрядності чи відносними займенниками [5, с. 409–418]. Розглянемо підметові підрядні речення, які формально представлені сполучниками *that, whether* та відносними займенниками та прислівниками *who, what, which, whom, where, when, how, why*. Підметові підрядні речення нерідко спостерігаємо в романах Ієна Мак'юена окремішньо (тобто для складнопідрядного речення характерний лише один тип підрядного зв'язку) чи в поєднанні з іншими типами підрядних і сурядних зв'язків у межах одного складного речення. Наприклад: *He felt himself to be the only one who really missed Molly* [2, с. 15]. – *Він почувався єдиним, хто справді тужив за Моллі* [4, с. 17]. Зауважимо, що внаслідок вживання перекладацьких трансформацій структура речення є незмінною, проте постає зміна тональності речення: перекладацька одиниця *missed*, перекладена як *тужив*, вказує на переживання глибшого почуття.

Отже, багатство та різноманіття синтаксичних конструкцій у романах Ієна Мак'юена свідчать про глибину стилю письменника. У статті охарактеризована стилістична організація лише деяких типів речень у творах письменника. Автор послуговується складними синтаксичними одиницями, наприклад, клаузами різних типів та реченнями різних комунікативно-стилістичних типів, щоб охарактеризувати реалії та взаємозв'язки сучасного світу, їхню експресивність і динамічність, що є особливістю тематики та стилю Мак'юена.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Baker B. 10 Questions for Ian McEwan. Time Magazine, 7 June. 2007.
2. Ian McEwan. Amsterdam. London, 1998. 194 с.
3. Weich D. Ian McEwan, Reinventing Himself Still. URL:
<http://www.powells.com/authors/mcewan.htm>
4. Ієн Мак'юен. Амстердам. Пер. з англ. Ольги Смольницької. Київ :
Видавнича група КМ-БУКС, 2018. 224 с.
5. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов :
навч. посібник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 464 с.

ВОЛИНСЬКО-ПОЛІСЬКІ ДІАЛЕКТИЗМИ В ХУДОЖНІЙ МОВІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА

У статті проаналізовано функції, які виконують лексичні діалектизми в художній мові Володимира Лиса. Доведено, що вони є засобом характеристики зображених подій та реалій, підсилюють емоційність художніх творів, розширюють виражальні можливості художньої мови В. Лиса. Розглянуто прийоми введення діалектизмів у художній текст та їх основні функції. Мета роботи: виявити основні функції діалектизмів у художній мові В. Лиса.

Діалектна та літературна мова взаємодіють між собою. Це виявляється у функціонуванні діалектизмів у художньому творі. Діалектизм у художньому творі – це один із виявів багатогранного процесу взаємодії діалектів і літературної мови [4, с. 36]. Літературна мова збагачується за допомогою діалектизмів. Площиною для їх взаємодії виступає художній твір. Тому письменник поповнює свій ідіостиль та урізноманітнює художню мову.

Волинсько-поліський говір є одним із старожитніх говорів північного наріччя української мови. Яскравим представником волинсько-поліського говору сучасні діалектологи вважають Володимира Лиса, який використовує особливості цього говору в художній мові своїх творів. Це пов'язано з тим, що письменник є представником старшого покоління, яке зберігає діалектні особливості свого регіону. Найяскравіше особливості волинсько-поліського говору в творчості В. Лиса представлені на лексичному рівні. Вони виконують низку різних функцій у художніх текстах. Зокрема, діалектні лексеми беруть участь в розбудові художніх тропів. Найчастіше ми це спостерігаємо у порівняннях: *Сам кажеш: жінок боїться, як той прусак* (діал. тарган

[2, с. 97]) – людського ока (1, с. 38); «Потрібна ти мені, як **роверу** (діал. велосипед [2, с. 122]) **третє колесо**», – подумав Сашко (1, с. 67); Під час танцю в клубі на міській окраїні довгий і худий, як **тичка** (діал. довга палиця [2, с. 201]), хлопець сказав: – Ви не ображайтеся, я от придивляюся третій вечір до вас... Ви йдете з танців кожен раз з іншим... (1, с. 58); Та всього його, повністю, у всій красі й привабі, **тико** (діал. тільки [2, с. 198]) й бачив раз, як Параска купалася в Мережці, – підглянув, дух його полетів, запарував над водою, теплою, як **парне** (діал. свіжовидоїне [2, с. 28]) молоко, а **трутень** (діал. самець бджоли [2, с. 211]) став розпирати **ногавиці** (діал. штани [1, с. 249]) (1, с. 3).

Діалектизми підсилюють експресивність художнього тексту. Такий ефект досягається через використання лексем, що вживають для емоційної характеристики людей: *Не бійся, **ни** (діал. не [1, с. 346]) спокушала твого синочка, – сказала Настя. – Він же в тебе такий **аліганцький** (діал. інтелігентний [1, с. 2])... Як тая дівка, що ще **ни** (діал. не [1, с. 346]) гуляна... (1, с. 63); Настя в боргу не лишалася, і мало не весь куток знав, який у неї чоловік **охверма** (діал. нездалий [2, с. 19]) (1, с. 63); – А що діяти? – відповідає батько. – **Гадайш** (діал. думати [1, с. 83]), я **ни** (діал. не [1, с. 346]) **відаю** (діал. знати [1, с. 64]), що **теї** (діал. ті [2, с. 194]) **анциболоти** (діал. болотний чорт [1, с. 3]), Микитка з Гнатом, за **вуглом** (діал. кут [1, с. 79]) та за хлівом **стовбичать** (діал. довго стояти на одному місці [2, с. 175]). (1, с. 37); **Тико** (діал. тільки [2, с. 198]) й подумав: «**Варіятка** (діал. божевільна людина [1, с. 44]). Мокринка – **варіятка** (діал. божевільна людина [1, с. 44]) (1, с. 45).* Заміна діалектизмів на літературні відповідники у наведених фрагментах призведе до послаблення експресивності.

Комунікативна функція діалектизмів у художній мові В. Лиса реалізується у групі лексики на позначення дій, де людина бере безпосередню участь: *Варочка раненько **шпацірувала** (діал. прогулюватися [2, с. 274]) на роботу (1, с. 53); Чого ж не розуміти... Я **ни** (діал. не [1, с. 346]) бив **неї** (діал. її [1, с. 344]) **ніколи** (діал. ніколи [1, с. 347])... Хіба **шутком** (діал. іноді*

[2, с. 279]), як **довгарала** (діал. допікати [1, с. 136]) **чєсом** (діал. час [2, с. 251])... (1, с. 42); *Як і належало, Левко, **замельдувався*** (діал. заявитися [1, с. 171]) *в колгоспну контору (тоді ще ніяких пенсій, у тому числі інвалідних, у селі не платили) і на скептичне запитання голови, що він уміє робити, сказав: – Рахувати вмю. Математика мені дається.* (1, с. 59); *Вона просто пройдеться, а заодно й **насабанить*** (діал. сильно сварити [1, с. 339]) *на того Тихіського* (1, с. 72). В. Лис використовує свідомо чи несвідомо у авторській мові та мові персонажів діалектизми певної місцевості замість літературних відповідників.

Діалектизми у художній мові В. Лиса виконують етнографічну функцію. Це допомагає передати відомості про матеріальну культуру певної місцевості (у наведених нижче фрагментах це Західне Полісся). Для цього В. Лис використовує лексеми на позначення споруд і приміщень, їх частин та лексеми на позначення предметів побуту: *І тут як голкою **штрикнуло*** (діал. тикати [2, с. 277]) – **божниця** (діал. місце, де висять ікони [1, с. 26])! *Там мають бути!* (1, с. 46); *Кулаки стискалися, а на очі набігали сльози. Втім, подивившись якомсь у **люстро*** (діал. дзеркало [1, с. 296]), *мусив таки визнати – **вилиці*** (діал. опукла кістка черепа, що міститься між оком і верхньою щелепою [1, с. 56]), *а надто загострений ніс робили його чимось схожим на **осоружного*** (діал. немилий [2, с. 17]) *гризуна* (1, с. 59); *Панас докосив болітце, сонце вже визирало ген-ген із низу за деревами, набрав у **радюжку*** (діал. рядно для підлоги [2, с. 112]) *трави і вирушив додому* (1, с. 4); *Забряжчала **клямка*** (діал. пластинка з важільцем, якою зачиняють двері [1, с. 229]), *скригнули двері* (1, с. 17). За допомогою використання наведених діалектизмів посилюється вплив на читача.

Експресивно-виражальна функція діалектизмів реалізується у монологіях та діалогах персонажів з метою індивідуалізувати їх мову, щоб охарактеризувати дійсність, що зображена у художньому творі: *Будемо жити до самої смерті, – стиха засміявся Зенько. – І народимо купу гарних **голопуцьків*** (діал. маленька дитина [1, с. 99]). *Тільки діждися. Може ж, нас на фронт не пошлють* (1, с. 48); – *Ну чого стоїш, як вкопана? Бери оно **городника*** (діал. лопата [1, с. 103]), *помагай копати.* (1, с. 51); – *Йди собі, Йване. Мої*

покійні дєдина (діал. дружина дядька, тітка [1, с. 127]) од *тої* (діал. тієї [2, с. 203]) *проклетої* (діал. проклята [2, с. 94]) *любові тоже* (діал. також [2, с. 203]) *умерли. То, видать* (діал. видно [1, с. 53]), *родове в нас. Так і Мокринка...* (1, с. 45); – *Нічо* (діал. нічого [1, с. 349]), – *сказав Адам. – Нічо* (діал. нічого [1, с. 349]), *то я так... К'яти* (діал. квітка [1, с. 275]) *мені на твоїх рушниках сильно подобаються. Ти їх, певно, на лужкові назбирала.* (1, с. 76). Особливість експресивно-виражальної функції у художній мові В. Лиса в тому, що для характеристики дійсності він використовує лексеми з різних тематичних груп.

У вживанні діалектної лексики В. Лисом засвідчено лексичну омонімію. Порівняймо: *Раптом він подумав, що грубку таки б годилося розпалити* (1, с. 66) та *Внука маємо, а тинперки* (діал. тепер [2, с. 199]) *другим груба* (1, с. 17). Перший омонім перебуває в тематичній групі назв на позначення предметів побуту: *груба* (1, с. 66) – піч для опалювання приміщення [2, с. 110], а другий виявлено в тематичній групі назв на позначення специфічних рис людини або тварини *груба* (1, с. 17) – вагітна [2, с. 110]. Прикметно, що В. Лис подає контекст, де реалізується значення зазначених діалектизмів.

Отже, лексичні діалектизми в художній мові В. Лиса є засобом збагачення виражальних можливостей художнього тексту та розбудови тропів. Діалектизми, що входять до структури порівняння, посилюють його експресивність, виступають засобом художньої та емоційної характеристики. Діалектна лексика посилює експресивність художньої прози В. Лиса. Зокрема, це лексеми, що вживаються для емоційної характеристики людей. Комунікативна функція діалектизмів полягає у тому, що письменник замінює ними літературні відповідники. Зокрема, це лексеми на позначення дій, де людина бере безпосередню участь. Етнографічна функція полягає в тому, що В. Лис вживає діалектизми, що передають відомості про матеріальну культуру певної місцевості. Зокрема, це лексеми на позначення споруд і приміщень, їх частин та лексеми на позначення предметів побуту. Експресивно-виражальна функція полягає у тому, що В. Лис використовує у діалогах чи монологіях

персонажів діалектизми для індивідуалізації їх мови та найяскравішого відтворення дійсності. У художній мові В. Лиса маємо лексичну омонімію. Значення цих омонімів письменник реалізує в контексті. Новизна та актуальність статті в тому, щоб продовжувати дослідження діалектизмів у творах українських письменників, їх роль та функції. Це зумовлено тим, що багато сучасних українських письменників послуговуються діалектними лексемами у художній мові своїх творів.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок. У 2 т. Т. 1 : А-Н. Луцьк : ВДУ ім. Лесі Українки, 2000. 354 с.
2. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок. У 2 т. Т. 2 : О-Я. Луцьк : ВДУ ім. Лесі Українки, 2000. 458 с.
3. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ : Вища школа, 1980. 246 с.
4. Гриценко П. Ю. Мови чисті джерела. *Культура слова*. Київ, 1983. Вип. 25. С. 35–37.
5. Зеленько А. С. Про деякі функції діалектизмів у мові художньої літератури. *Культура слова*. 1982. Вип. 22. С. 39–41.
6. Лисенко П. С. Словник поліських говорів. Київ : Наукова думка, 1974. 259 с.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Лис В. Діва Млинища. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 368 с.

СПОСОБИ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ СЛЕНГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «ШЕРЛОК»)

Сьогодні з розвитком світового кінематографа зростає потреба якісного перекладу фільмів та серіалів. Зважаючи на те, що чимало шедеврів кіноіндустрії містить сленгові одиниці, наприклад, молодіжні серіали, вважаємо за потрібне, приділити особливу увагу питанню, пов'язаному зі специфікою досягнення адекватності та еквівалентності під час перекладу.

Адекватний переклад – це переклад, який забезпечує точність передавання змісту, необхідного для виконання міжмовної комунікації. Найчастіше поняття адекватності трактують як оцінювальне, що корелює з правильним вибором засобів перекладу. Переклад тексту, як зауважують В. Балахтар та К. Балахтар [1], є адекватним тоді, коли, по-перше, всі терміни та їхні сполучення перекладені правильно, а, по-друге, переклад зрозумілий для реципієнтів і в них немає жодних питань чи зауважень до перекладача, тобто зміст перекладеного тексту чіткий та зрозумілий без додаткових пояснень.

Питання збереження адекватності під час перекладу сленгізмів протягом тривалого часу є предметом зацікавлення багатьох мовознавців. Зокрема, В. Джабраїлова впевнена, що для адекватного перекладу сленгу перекладач має бути добре ознайомлений зі специфікою сленгу мови оригіналу та мови перекладу [2]. Л. Нелюбін зазначає, що перекладач повинен пам'ятати, що використання будь-якої ненормативної лексики залежить від ситуації, контексту, сфери вживання, присутніх осіб й інших параметрів етикету, оскільки сленг стає повністю зрозумілим лише представникам вузького кола осіб, що належать до тієї чи тієї соціальної або професійної групи [4, с. 152–153]. Натомість Я. Рецкер переконаний, що основне завдання перекладача під

час перекладу зниженої лексики – це пошук аналогу [5, с. 86].

Крім того, водночас з методом аналогів набуває неабиякої популярності, за спостереженнями Н. Жутовської та Д. Богдасова [3], прийом перекладацьких трансформацій, який полягає у використанні непрямих способів перекладу. Аналіз теоретичної літератури з цього питання показав, що перекладачі почасти використовують «трансформаційний» перекладацький спосіб з залученням різноманітних лексико-граматичних трансформацій. Адекватність такого перекладу забезпечує врахування стилістичних особливостей оригіналу, тобто варіант перекладу передбачає відтворення стилістичного складника вихідного тексту.

У статті аналізуємо дубльований переклад сленгових одиниць, який, на нашу думку, не відповідає основним критеріям адекватного перекладу. Крім того, у межах наукової розвідки проілюструємо власні варіанти перекладу з урахуванням усіх деталей для збереження адекватності. Матеріалом студіювань є сучасний британський серіал «Шерлок».

У реченні *You've been pretty **wired** lately, you know that / Tu дуже стомився, ти це знаєш* сленгізм *wired* має таке визначення 'a state of being overstimulated, excited, and/or hyperactive' [6]. Проблема збереження адекватності перекладу пов'язана із сенсом висловлювання Доктора Ватсона. Він говорить це Шерлоку і має на увазі, що той перебуває у збентеженому стані через те, що кидає палити. Як відомо, під час відмови від цієї шкідливої звички, людина може бути занадто дратівливою та активною. В українській мові відсутній прямий еквівалент сленгізму *wired*, тому пропонуємо такий варіант перекладу із застосуванням прийому експлікації: *Ти як на голках останнім часом, ти ж це знаєш*.

Цікавим для аналізу є також речення *Ta. I'll just keep your change. – Ta. / Так, зараз дам решту. – Так*, в якому показано не лише складність перекладу сленгу, а й неухважність перекладачів. Сленговий вислів *Ta* – це неформальний спосіб сказати *Thank you* у Великобританії. Адекватність дубльованого перекладу не досягнуто через те, що порушено зміст повідомлення: сленгізм *Ta*

в мові оригіналу є аналогом модальної стверджувальної частки *Так* у мові перекладу. Можливо, перекладачі застосували прийом транскодування, але в зазначеному прикладі це недоречно. В українській мові фіксуємо лише одне сленгове скорочення до фрази *Дякую*, а саме *Дякс*. Але немає потреби передавати цю фразу сленгізмом у мові перекладу, щоб не заплутати глядачів, які з ним не знайомі. Через це пропонуємо такий варіант адекватного перекладу, який відповідатиме нормам української літературної мови: *Дякую, зараз дам решту. – Дякую.*

Проаналізуємо речення, в якому перекладачам вдалося досягти адекватності за допомогою прийому евфемізації: *Well, nobody could fake being such an annoying dick all the time / Неможливо весь час вдавати занудного деснота*. Переклад за допомогою евфемізмів полягає у заміні слів оригіналу, які мають сильну або грубу експресію на слова з менш вираженою експресією в перекладі. Нецензурний англійський сленгізм *dick*, який зазвичай використовують як образливе слово, почасти фігурує у мові героїв молодіжних англійських фільмів та серіалів, але його український еквівалент звучав би надмірно грубо, тому замінено менш експресивним синонімом *деснот* у мові перекладу. У зазначеному ілюстративному матеріалі перекладачі створили аналогічний емоційний зв'язок між перекладеною фразою та українським глядачем, який функціонує в межах оригінального кінотексту та його глядача – носія мови.

У короткій репліці Шерлока *Moron / Козел*, сленгізм *moron* має визначення *'to be stupid; not very clever, most likely to be lacking in intelligence'* [6]. Перекладачі підібрали невдалий аналог до слова *moron* в оригіналі, адже *козел* в українській мові має іншу конотацію та найчастіше уналежнюють до образливих слів щодо чоловіків з уст жінок. В контексті ж серіалу, Шерлок висловлює цю фразу, виказуючи негативну конотацію та наголошуючи на тому, що злочинець недоумкуватий. На нашу думку, краще перекласти цей сленгізм, обравши такі аналогові відповідники: *недоумок, дурень, ідіот, бовдур*. Усі

перераховані вище варіанти відбиватимуть зміст та емоційне забарвлення вислову в оригіналі й сприятимуть адекватності перекладу.

У реченні *Nicked it yesterday* / **Учора прихопив** сленгізм *nick* має значення *'to steal in British English'* [6]. Знову спостерігаємо втрату важливої конотативної деталі у мові перекладу, адже у серіалі герой викрав цю річ. В українській мові слово *прихопити* не означає *викрасти*, тому суперечить змісту оригіналу. Для адекватного перекладу цього речення пропонуємо застосувати український сленговий аналог *поцупити* (украсти що-небудь у кого-небудь, потягти звідки-небудь), який схожий зі значенням *nick* в оригіналі.

Сленгізм *sauce* у реченні *Well then, Sherlock, back on the sauce?* / **Отже, Шерлоку ти розв'язав?** означає алкоголь, наркотики або зловживання психоактивними речовинами. Український дубляж виконано за допомогою прийому цілісного перетворення. На наше переконання, цей переклад не є вдалим, адже українському глядачеві може бути незрозуміло, що мається на увазі під висловом *ти розв'язав*. Взагалі, у сленговому пласті української мови фігурує лише антонімічний вислів *зав'язувати з якоюсь звичкою*. Через це вважаємо, що такий переклад суперечить нормам літературної мови і є неадекватним. Пропонуємо перекласти речення у такий спосіб: *Що Шерлоку, знову зловживаєш?* Введення вислову *зловживати* змістовно виправдане та дає можливість досягти адекватного перекладу.

Цікавим для аналізу є речення, в якому використовують римований сленг кокні у кінотексті серіалу: *No more need for the trick cyclist?* / **До психотерапевта не ходиш?** Перекладачі знайшли український еквівалент від звичайного значення сленгу кокні в оригіналі (*trick cyclist* → *psychiatrist*). У цьому разі застосування прямого перекладу – єдиний варіант адекватного перекладу.

На основі проаналізованого матеріалу висновкуємо: адекватність перекладених сленгових одиниць та висловів можна досягнути в тому разі, коли збережено комунікативну функцію та смислове навантаження

висловлювань персонажів. З аналізованого постає, що найпродуктивнішим способом перекладу для досягнення адекватності є пошук відповідного аналогу в мові перекладу, а за його відсутності – використання лексичних та лексико-граматичних трансформацій.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу. *Спецпроект: аналіз наукових досліджень* : Мат. VI Міжнар. наук.-практ. конф., 30-31 травня 2011 р. Буковина : БДФА, 2011. URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm>.
2. Джабраилова В. С., Белозерцева Н. В. К вопросу о переводе английского сленга. *Научный форум: Филология, искусствоведение и культурология*: сб. ст. по мат. XIII Межд. науч.-практ. конф. Москва : Изд. «МЦНО», 2018. С. 30–34.
3. Жутовская Н. М., Богдашов Д. В. Особенности американского сленга и способы его перевода. *Царскосельские чтения*: Мат. Межд. науч. конф. 2017. Санкт-Петербург: ЛГУ им. А. С. Пушкина, 2017. С. 348–352.
4. Нелюбин Л. Л. Введение в технику перевода (когнитивный теоретико-прагматический аспект). Учебное пособие. Москва : Наука, 2009. 216 с.
5. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика: очерки лингвистической теории перевода. Москва : Международные отношения, 1974. 216 с.
6. Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com>

ФЕНОМЕН МОВНОЇ ДЕВІАЦІЇ У ПРАЦЯХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

Відхилення від мовних норм завжди перебували в центрі уваги різних дослідників. На думку О. Ухтомського, «помилка посідає нормальне місце у вищій нервовій діяльності» [5, с. 11]. На думку Ш. Баллі, відхилення від норми розкривають природу і закономірності функціонування мови, дають змогу спрогнозувати зміни, яких вона зазнає [4, с. 35].

Поняття девіації в трактуванні її як власне помилки є актуальним для формування культури мовлення, навичок правопису й лежить в основі виділення нормативного підходу до опису й класифікації відхилень від мовних норм. Визначальною рисою цього підходу є пояснення механізмів виникнення девіацій внутрішньомовними причинами, а типологію відхилень пов'язано з порушенням норм на певних рівнях мови. Критеріями виділення аномалій стають правила культури мовлення, добору мовних засобів, відповідних меті й ситуації мовлення.

Дослідник А. Пташкін, послуговуючись терміном «девіація», тлумачить відхилення від норми на рівні поняттєвої категорії, тобто смислових компонентів загального характеру, які властиві не окремим словам і системам їхніх форм, а великим класам слів, і виражено в природній мові різноманітними засобами. Категорія девіації, як і більшість інших категорій, існує як певний багаторівневий комплекс, в основі якого лежать гіперо-гіпонімічні відношення. Лінгвіст зазначає також амбівалентний характер категорії «девіація»: одне й те саме мовне явище може тлумачитися й кваліфікуватися по-різному залежно від ситуації та шкали нормативності [9, с. 110–111].

Мовознавець Ю. Апресян пропонує позначати різноманітні мовні

відхилення терміном «мовні аномалії» і трактує їх як «порушення правила вживання якої-небудь мовної або текстової одиниці» [2, с. 50]. Науковець виділяє так звані деструктивні (індивідуальні) аномалії, які, на противагу конструктивним (типовим), являють собою «мимовільні або нерегулярні мовні помилки, зроблені чи то через недостатнє знання мови, чи то через вплив емоцій, чи то підсвідомо, чи просто випадково» [2, с. 63].

На нашу думку, одним з найвдаліших є термін «мовна девіація», який запропонував Ф. Бацевич, що охоплює різноманітні типи порушень власне мовних норм, мовленнєвих конвенцій, стратегій мовлення, імплікацій та імплікатур дискурсу тощо в «нормальних» станах свідомості [5, с. 18].

Характерною особливістю численних наукових праць є конкретизація причин породження помилок з урахуванням класифікаційних ознак, тобто в лінгвістиці репрезентовані наукові розвідки, у яких автори, обмеживши коло своїх досліджень, окремо з'ясовують причини різноманітних мовних девіацій. Через це вважаємо за доцільне проаналізувати також причини кожного з класифікаційних типів помилок, описаних у науковій літературі.

Причини орфографічних помилок. У цьому аспекті значний інтерес викликають положення теоретичної концепції Н. Алгазіної, де дослідниця стверджує, що орфографічні помилки виникають внаслідок помилкових узагальнень, тобто: неправильної аналогії між різними написаннями, некоректного застосування прийомів розпізнавання орфографічних явищ, помилкових узагальнень орфографічного характеру, помилкових узагальнень граматичного характеру [1].

Схожі думки висловлює й Д. Богоявленський. Проаналізувавши психологічну природу орфографічних помилок, дослідник підсумовує, що їхньому виникненню сприяє неправильне застосування логічної процедури узагальнення, що лежить в основі орфографічного правила. Це, на думку автора, помилки неправильного «перенесення» правила, нерозуміння або нерозрізнення мовних значень, помилки від неправильної техніки застосування правила [6].

Причини лексичних помилок. Спеціальне дослідження в цьому аспекті здійснив Д. Арбатський, вивчаючи причини появи помилок у тлумаченні значень слів. Дослідник переконаний, що абсолютно помилкові трактування виникають на основі хибних асоціацій, що сприймають як реальну схожість, інші помилкові тлумачення базовані на реальній смисловій відповідності і містять часткове знання слова. Подекуди такі помилки породжено на основі неосмисленого сприймання деяких фраз і висловів. Справедливим є зауваження науковця про те, що неправильні тлумачення – це результат і джерело мисленевих помилок [3].

Можна також погодитися з переліком причин лексичних помилок, що запропонував В. Мельничайко: розбіжність між звуковою формою і реальним значенням слова, обмеженість синонімічних ресурсів мовця, недостатність мовного досвіду [8].

Причини морфологічних помилок. Спроба з'ясування причин морфологічних помилок належить В. Мельничайкові. Аналізуючи різноманітні тексти, лінгвіст зумів встановити лише окремі чинники породження морфологічних помилок: недостатнє засвоєння словотворення і словозміни; нерозуміння семантичних і граматичних властивостей частин мови [8]. За В. Мельничайком, поява синтаксичних помилок зумовлена нерозумінням смислово-граматичних зв'язків між словами або незнанням структури синтаксичних одиниць, недостатньо розвиненою оперативною пам'яттю, а також неуважністю до мовного оформлення думки [8].

Причини стилістичних помилок. Деякі мовознавці стверджують, що на виникнення помилок впливають як позамовні, так і внутрішньомовні чинники. Зокрема, А. Лагутіна серед внутрішньомовних чинників, що спричинюють коливання в доборі мовного варіанта, виділяє: нормативну змінність мови; вплив аналогії; специфіку семантики слова, словосполучення і фразеологічних єдностей; синтагматичні особливості лексеми; особливості взаємозв'язків споріднених за структурою мов; співвідношення стилів мови [7, с. 71].

Отже, дослідження феномену девіації справедливо можна вважати

актуальним у сучасному мовознавстві. Основною причиною аномативів вважаємо незнання відповідної норми. Через це для виявлення глибинної природи девіатива слід враховувати типологічні характеристики ненормативної одиниці, оскільки кожен з типів помилок може зумовлюватися різними чинниками.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Алгазина Н. Предупреждение ошибок в построении словосочетаний и предложений. Москва : Изд-во АПН РСФСР, 1962. 119 с.
2. Апресян Ю. Языковые аномалии. Типы и функции. *Res Philologica*. Москва : Наука, 1990. С. 50–71.
3. Арбатский Д. Ошибки в толковании значений и пути их устранения. *Русский язык в школе*. 1976. № 4. С. 32–37.
4. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва : Наука, 1955. 401 с.
5. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 236 с.
6. Богоявленский Д. Очерки психологии усвоения орфографии. Москва : Изд-во АПН РСФСР, 1948. 127 с.
7. Лагутіна А. Внутрішньомовні джерела стилістичних помилок. *Мовознавство*. 1967. № 6. С. 70–75.
8. Мельничайко В. Творчі роботи на уроках української мови: Конструювання. Редагування. Переклад. Київ : Радянська школа, 1984. 223 с.
9. Пташкин А. Выражение понятийной категории девиации. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2009. Вып. 2 (80). С. 110–113.

**МОДИФІКАЦІЇ СКЛАДНОСУРЯДНОГО РЕЧЕННЯ
ВСУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЛІНИ КОСТЕНКО)**

Протягом історичного розвитку мови діє безперервний процес взаємовпливу її усного та писемного варіантів. Проникнення елементів розмовної мови в літературно-писемну призводить до певних відхилень від стандартизованої норми, які мають місце не лише на лексичному, а й на граматичному рівнях. Одним із подібних порушень стандартних синтаксичних структур є явище мовного членування – парцеляція [1, с. 140].

Парцеляцію, на думку М. Степаненка, можна визначити як сильне смислове і формальне відокремлення слів, словосполучень, речень, позначуване у тексті крапкою, знаком оклику або питання, – це спосіб мовного представлення єдиної синтаксичної структури – речення кількома комунікативно самостійними одиницями – фразами [2, с. 9].

Протягом останніх десятиліть в сучасній українській літературній мові явище парцеляції стало помітним у авторській мові, що дає можливість авторові по-новому висловити своє ставлення до дійсності.

Предметом нашого аналізу стали експресивно забарвлені синтаксичні конструкції, використані в сучасному українському художньому мовленні.

Мета наукової розвідки – проаналізувати особливості вираження експресії на синтаксичному рівні у творах Ліни Костенко.

Спостереження над синтаксичною мікросистемою поезій Ліни Костенко свідчать, що така форма мовленнєвого членування єдиного синтаксичного цілого стає характерною ознакою індивідуального творчого стилю. Як уже зазначалося, процес парцеляції охоплює прості й складні речення.

Проаналізувавши наведені приклади, ми переконалися, що парцелят є необхідним структурним елементом базового речення, граматично завжди тісно пов'язаний з ним.

І. Ричкова пропонує розрізняти три типи зв'язків між базовим компонентом та парцелятом [5, с. 98]. Усі ці типи відношень простежуються в аналізованих поетичних творах:

1. Парцелят семантично зв'язаний з базовим реченням, він пояснює, конкретизує будь-який його елемент. Наприклад: *Над хатою небо. А знов голубе* (2, с. 59); *Жінка твоя. Але я твоїша* (3, с.121).

2. Парцеляти можуть встановити тісні лексико-семантичні зв'язки як з опорним реченням, так і з тим структурним елементом, який іде безпосередньо за парцелятом. Наприклад: *Я без Вас нещасливий. А без нього буду ніякий. Я без Вас збожеволю. А без нього піду на дно* (2, с. 251) – у конструкціях такого типу перший парцелят залежить від підмета та присудка, що розміщені в основній частині (іменний складений присудок *буду ніякий* є однорідним стосовно простого іменного – *нещасливий*), і в той же час він має тісні лексико-семантичні зв'язки з наступним парцелятом (*Я без Вас збожеволю*), який виступає варіантним повтором базового речення. Таку парцеляцію можна кваліфікувати як хвилеподібну [3, с. 146].

3) Парцеляти можуть мати прямі лексико-семантичні проєкції за межами свого безпосереднього оточення. Наприклад: *Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану. В барельєфах печалі уже їм спинилася мить. А підмайстри іще не зробились майстрами. А робота не жде. Її треба робить* (2, с. 107).

У сучасній мовознавчій науці виділяють кілька різновидів складносурядних речень [4, с.14], такий поділ ґрунтується на дослідженні смислових відношень між їх компонентами: 1) єднальні; 2) приєднувальні; 3) протиставні.

Усі названі розряди складносурядних речень у синтаксичній мікросистемі аналізованих творів можуть подаватися у вигляді парцельованих конструкцій.

1. Парцельоване складносурядне речення з єднальними сполучниками і (й), та, та й, як ... так, за допомогою яких виражаються :

а) власне єднальні відношення. Наприклад: *Ходить мати в городі. Плащиться плюшевий песик. І ніхто ще не вбитий, не вбитий ніхто на війні* (2, с. 43); *Життя іде і все без коректур. І час летить, не стишує галопу* (3, с. 41);

б) єднально-перелічувальні. Наприклад: *Вечір був. І цвіли під вікнам мальви* (3, с.18); *Був сірий день. І сірий був сусід. І сірий стіл. І сірі були двері. І раптом нявкнув кольоровий кіт* (2, с. 383);

в) єднально-поширювальні. Наприклад: *І диво велике сталося: минула ніч. І скінчився сон* (2, с. 35); *А це мій син. І схожий він на мене* (3, с. 44);

г) єднально-наслідкові. Наприклад: *Горять Галапагоси. І сходить над Дніпром гірка зоря-полин* (2, с. 7); *І плакала. І покривались трави рясними росами гірких дівочих сліз* (1, с. 66). Переривність думки допомагає сконцентрувати увагу читача чи слухача на кожній предикативній частині, логічно підкреслити, довести її значущість. Але всі парцеляти тяжіють до основної частини, разом з якою вони становлять значеннєву єдність, зберігаючи граматичний зв'язок.

2. Складносурядні речення з приєднувальними сполучниками та й, ще й, також є менш продуктивними в синтаксичній мікросистемі творів поетеси, бо ці сполучники є своєрідними маркерами приєднувальних конструкцій, тому використання їх досить обмежене. Наприклад: *Але ж бо й гарні скіфські антилопи! Та й він, як вип'є, – чим не Діоніс?* (2, с. 447). Розрив граматичної структури речення на межі сурядного зв'язку створює семантичний, а в наведеному прикладі ще й емоційний акцент. Саме при парцелюванні виникає вагома оклично-оцінна (у базовій конструкції) та питальна (у парцельованій предикативній частині) модальність всієї синтаксичної побудови.

3. Складносурядні речення з зіставно-протиставними сполучниками *а, але, та (але)* переважають за частотністю вживання. Наприклад: *Тепер я не*

можу без тебе пробути й хвилини. А якось жила ж я усе попереднє життя! (2, с. 309); *Я думаю про тебе весь мій час. Але про це не треба говорити* (4, с. 123); *Згорю, одмучусь і воскресну я. Та тільки буде пахнути горілим, Руан, Руан, твоє, Руан, ім'я!* (4, с. 175). Кількість парцелятів обумовлюється структурними особливостями речення, що розпадається, але всі вони між собою дуже тісно пов'язані (як за змістом, так і граматично); основне речення без парцелятів втрачає можливість змістового розширення.

Найбільш уживаними є моделі з двома парцелятами, які приєднуються за допомогою сполучників а. Наприклад: *Вже там цвіли і квіти незліченні, вже там і трасу вивели в дугу. ...А все той німець цілиться знічев'я... А все той песик скімлить на снігу* (2, с. 72); *І смерть впритул до мене підступа. А я іду. А я роблю наосліп на міннім полі обережні па* (2, с. 74).

Подані приклади свідчать про те, що розрив структури речення відбувається не спонтанно, а в результаті запланованого та стилістично мотивованого членування складносурядної синтаксичної конструкції.

Отже, проаналізувавши поетичні твори Ліни Костенко, можемо стверджувати, що поетеса віддають перевагу саме розчленуванню складносурядних речень з єднальними та зіставно-протиставними сполучниками, ця особливість стає ознакою творчої манери поетеси. Хоча моделі парцельованих конструкцій, які можна співвіднести з складнопідрядними реченнями є досить різноманітними та показовими.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Пустовар О. В. Номінативний і комунікативний аспекти парцеляції в сучасній німецькій мові. Запоріжжя, 2006. 218 с.
2. Степаненко М., Дейна Л. Суб'єктивна та об'єктивна оцінка в українському щоденниковому дискурсі: монографія. Полтава : Дивосвіт, 2018. 268 с.
3. Загнітко А. П. Комунікативно-естетичні перетворення українського речення в художньому стилі (бі- і поліфуркація, парцеляція, сегментація,

- відкриті і закриті речення) / *Лінгвістичні студії*: Зб. наук. праць. Вип. 6. Донецьк : ДонНУ, 2005. С. 142 –148.
4. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка української мови. Синтаксис. Донецьк: ДонНУ, 2001. 662 с.
 5. Рычкова И. А. О текстообразующих функциях парцелляции в сложном синтаксическом целом. Грамматическая семантика русского языка. Вологда, 1983. С. 103.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Костенко Л. Вітрила. Київ : Рад. письменник, 1958. 95 с.
2. Костенко Ліна. Вибране. Київ : Дніпро, 1989. 559 с.
3. Костенко Л. Над берегами вічної ріки. Поезії. Київ : Рад письменник, 1977. 158с.
4. Костенко Л.В. Неповторніст: Вірші, поеми. Київ : Молодь, 1980. 224 с.

ЛОГІКО-СЕМАНТИЧНА ОПОЗИЦІЯ «ЧОЛОВІК» – «ЖІНКА» У СУЧАСНІЙ ЖІНОЧІЙ ПРОЗІ

На сучасному етапі розвитку мови достатньо гостро постало питання гендеру. Штампи, що виокремились упродовж століть, сьогодні переглядають у всьому світі. Поняття гендеру наразі є актуалізованим у художній літературі, зокрема в сучасній жіночій прозі, на сторінках якої письменниці багато уваги приділяють вербалізації й охудожненню за допомогою різних виражально-зображальних засобів логіко-семантичного протиставлення «чоловік» – «жінка». На нашу думку, таку опозицію потрібно розглядати як концепт, тому у своїй статті ставимо за мету простежити особливості його мовного втілення в контекстах художніх творів однієї з найяскравіших сучасних прозаїкинь – Оксани Забужко.

Визначення концепту є проблемним питанням у теорії сучасного мовознавства, тому в науковій літературі однозначного визначення поняття концепту немає, оскільки науковці інтерпретують його по-своєму. Проблему концептуалізації світу спостережено ще в працях про мову і культуру В. фон Гумбольдта. Один з основоположників теорії концепту С. А. Аскольдов називає концепт розумовим утворенням, що в процесі думки замінює безліч предметів того самого роду, реальні речі та деякі їхні сторони, реальні дії [1, с. 49].

У сучасній лінгвістичній науці загально визначеними є три основні підходи до розуміння концепту, які базуються на такому положенні: **концепт** – те, що називає зміст поняття, синонім смислу. Прибічники такого підходу, витлумачуючи концепт, надають перевагу передусім культурологічному аспекту, розуміючи всю культуру як сукупність концептів і відношень між ними. У нашому дослідженні спиратимемося на класичне розрізнення

концептів, що закріпилося в сучасній науці: мовні, лінгвокультурні (національно-мовна картина світу), художні концепти (когнітивна поетика).

На основі текстів сучасної письменниці О. Забужко розглянемо мовностилістичні засоби вираження логіко-семантичного протиставлення «чоловік» – «жінка». Актуальність такого дослідження зумовлена загальним спрямуванням сучасної лінгвістики, що зусібіч характеризує засоби та способи репрезентації гендерної концептосфери, зокрема опозицію «чоловік» – «жінка» в мові художньої прози митців. У поле зору дослідників потрапляє сучасна жіноча проза, що демонструє особливості внутрішнього світу жінки, жіночої психології. В Україні таку прозу започаткувала О. Забужко, у творах якої тема жінки є наскрізною.

Загалом реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: уточнення базових досліджених понять «концепт», концепт «жінка», концепт «чоловік»; визначення структури та змісту концептів «чоловік» – «жінка» в єдності їхніх складників; аналіз мовних засобів вербалізації розглянутих концептів у художньому дискурсі письменниці.

Аналізуючи мову прози О. Забужко, репрезентовану в авторських повістях «Я, Мілена», «Дівчатка», «Інопланетянка», «Польові дослідження з українського сексу», доходимо висновку, що в мовотворчості мисткині, зокрема у вертикальному контексті повісті «Дівчатка», функціонально та смислово вагомими постають такі художні виражально-зображальні засоби:

1. Порівняння: *...я поповзу доздохувати, як поранений пес, залиганий повідком* (1, с. 33); *...і вже бармен сочиться, як спілий персик, розлитим по лицю усміхом співучасті* (1, с. 10); *...почула собі назустріч із телеекрана гулкий, як у бубон, чоловічий баритон: «Добрий вечір, люба»* (1, с. 4); *...і його очі – нерухомі, ледь навскісно розтяті – блищали, як у звіра* (1, с. 7); *...змінним взуттям у спеціальній рожевій торбинці – також рожевими, як у маленької принцеси, справжніми черевичками на підборах* (1, с. 13); *Вона вп'ялася поглядом у спокійне, як погідна водна гладінь, безвиразне обличчя...* (1, с. 33); *...його прегарні, мов сливи, очиська заволікло хтивим сизуватим туманцем,*

так дивилися на мене, кожен із-за трат свого життя (1, с. 4); ...завжди при тобі, **як у равлика**, й іншого, непересувного дому не судилось (1, с. 13) тощо.

2. Епітети: ...так дихає **свіжа юна шкіра**, **ще не просохла після морської купелі**, **на дівочих передпліччях щільно обтислі мідні браслети**, **вузенькі ступні складно оповиті безліччю ремінних поворозок**, **десь я вже таке бачила** (1, с. 11); ...спати, спати, **уткнувшись в лапчика**, **в широкі, ледь опушені (дуже шляхетно) груди** (1, с. 4); ...і потім вона лежить каменем, **уткнувшись йому в плече**, а він питається в неї над головою **новим і глибоким од зворушення голосом...** (3, с. 9); Арсен мучився безсонням, і по якімсь часі мій сон знову розсували **гарячі руки**, я зі стогоном поверталася до нього, і знову був натиск, і **агресія** (1, с. 22); ...**топкі, вузькі в зап'ястях руки**, **довгі нервові пальці з коштовно-опуклими вічками темних лискучих нігтів...** (1, с. 13); ...а це – мій чоловік – Арсен, **високий, студзагонівського покрою**: джинси, светр, **ясний хлоп'ячий** (1, с. 10); Дарці так запам'яталися Ленчині ноги – **довгі, беззахисно цибаті ноги новонародженого оленяти**, **але облиті, як засмагою, щільно й гладенько**» (1, с. 20) та ін.

3. Метафори: **Таким голосом, як у Мілени, можна було звечора скидати уряди й парламенти**, а вранці ласкаво повертати їх на робочі місця... (1, с. 12); ...з загонистим підйомом вилиць, із делікатною кирпою носика, з помулатськи віддутими губенятами й гострим немовлячим кулачком підборіддя, – **примхлива, ламка геометрія**, що ніби раз у раз вихоплюється творцеві з-під олівця, і від одного погляду на яку заходиться серце, – як у дитинстві, коли береш до рук новісіньку ялинкову іграшку» (1 с. 11); Сама думка, що доведеться до когось вітатися й **ліпити посмішку...** (1, с. 7); ...трохи боялася, чого боялася, та хутчій-бо, **обличчя задерев'яніло**, мов перед фотооб'єктивом (1, с. 8); ...сама тим часом **перетворюючись на ягу, на каструючу мегеру з лецатами в лоні**: а зась не знаєш! (1, с. 6); ...зустрічні **мужчини ковзали по тобі байдужливими, незрячими поглядами**, як по неживому предмету (1, с. 21) тощо.

У такий спосіб О. Забужко зображає своїх героїнь легкими, ніжними, кришталево крихкими, чого не можна сказати про чоловічі образи, які в художньому дискурсі мисткині є переважно грубими та брутальними. За допомогою проілюстрованих художніх тропів письменниця в повісті «Дівчатка» яскраво й дуже точно передає деталі портретних характеристик не лише жінок, а й чоловіків. Специфічною ознакою ідіостилю О. Забужко, репрезентованою в мові аналізованої повісті, є насичення багатьох контекстів фемінітивами, наприклад: *...лікарка стонула плечима...* (1, с. 15); *...і хоч би скільки ліфчиків не попалено було американськими феміністками...* (1, с. 3); *Кріс, факультетська секретарка, зателефонує, тільки-но я не з'явлюся на лекцію* (1, с. 67); *...професійна українізаторка, наче ще по одному органу їм усім нарощуєш* (1, с. 39); *...ну певно ж, тільки вчителька української мови здатна щось такого встругнути, чогось вони, мов на підбір* (1, с. 54); *...на заклик! просто космонавтка, чи то пак, астронавтка...* (1, с. 8) та багато ін. Функціонування фемінітивів у мові різних творів О. Забужко зумовлено тим, що письменниця на різних рівнях – мовному, професійному, соціальному – більшою мірою виокремлює жінку, увиразнює її суспільну роль і сутність.

На нашу думку, дослідження лінгвальних виразників логіко-семантичного протиставлення «чоловік» – «жінка» у мові творів не лише О. Забужко, а й інших сучасних письменниць має неабияку перспективу та потребує подальшого мовознавчого дослідження.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Літяга В. Поняття «концепт» у парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень. *ВІСНИК Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 1 (46). 2013. С. 48–50.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Забужко О. Дівчатка: повість. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=4204>

DIGITAL CITIZENSHIP AS AN ESSENTIAL PART IN PUBLIC POLICY AND EDUCATION

The increasing spread of information and unprecedented development of communication technologies in all spheres of life have intensified people's dependency on the Internet and the digital world. Nowadays when over four billion people have become active users of social media and the Internet, modern technologies are utilized not only for entertainment purposes but also for studies, communication, search of information, and its exchange. Nevertheless, a large stratum of the population, including the elderly and a large number of people residing in developing countries, lack both access and skills to become digital citizens. We assume that their regular and correct usage of technologies can provide for their social inclusion, political participation, and appearance of economic opportunities.

Digital citizenship is rather a new notion deriving from another concept, namely 'digital citizen'. Generally, digital citizens can be defined as "those who use the Internet regularly and effectively" [5, p. 1; 3, p. 73]. Thus, digital citizenship usually refers to "qualities required for citizens to use digital tools and behave in various digital environments" [10, p. 730].

The debate on digital citizenship began in the late 1990s and early 2000s, along with the emergence of the Internet and information and communications technology (ICT). Some scholars, including Schuler, highlight that digital citizens are seen as "the characteristic of a genuine digital city" [9, p. 74]. It should be considered, however, that the concept of digital citizenship derives not only from simple access to the Internet and communication technologies but rather from the ability to participate in social networking online.

Citizenship, though, not limited to skills, requires that individuals should confront with complex ideas about the enactment of identities and dialogue online as citizens who collectively work for equity and change [2, p. 12].

As cyberspace has turned into a crucial prerequisite for the functioning of economic, political, and social structures of present-day society, digital citizenship skills have become an integral part of both contemporary education and public policy.

M. Ribble argues that a digital citizen must own some characteristics such as “understand human, cultural, and societal issues related to technology and practice legal and ethical behavior; advocate and practice safe, legal, and responsible use of information and technology” [8, p. 14].

While some scholars stipulate a gap, or a ‘digital divide’ in terms of access to technologies, digital citizenship and rising online participation, in contrast, can be beneficial in many spheres of life by promoting social inclusion [1; 7, p. 3–25].

From the economic perspective, the usage of technologies provides for labour productivity gains and the development of human capital. It is also fair to say, that due to the increased demands for a higher level of skill in the workforce, access to the Internet and the ability to use it effectively and competently can become one of the key factors of a person`s competitive advantage.

In particular, technological change contributes to inequality of income between high-skilled and low-skilled workers. Therefore, we can assume that digital citizenship skills ensure better economic opportunities and welfare. This statement can be supported by the Brookings Institution Report on Digitalization and the American workforce, authors of which have concluded that digitalization is associated with an increase in pay and job resiliency in the face of automation [6, p. 21].

Furthermore, the Internet use is beneficial for political participation by increasing the likelihood of voting and civic engagement. It is clear that the majority of today`s political movements, meetings, and demonstrations are organized with the application of Internet technologies.

A good example of the practice can be social networks and electronic messengers, which are widely utilized to mobilize the population and organize citizens into political participation. With the emergence of such hybrid organizational forms and digitized connective action, traditional social cleavages (like unions, classes) are underpinned by ad hoc campaigning with a variety of targets [11, p. 10]. The Internet and digital skills, and thus, individualized political expression and participation can be exercised to strengthen democracy.

In contrast to all benefits of digital citizenship, many people remain excluded from online participation and digital life for some reasons. They may be linked to the poor Internet connection in economically underdeveloped urban and rural areas, for many costs of personal computers is still high or access to the Internet is not stable, some lack computer skills, necessary to use the network effectively.

The world data indicate that 41 percent of the world population still don't use the Internet regularly [4]. In Ukraine, only 23 million people out of 42 million citizens can be regarded as active Internet users [12].

The problem of citizens' exclusion from digital life is especially visible during the time of the Covid-19 pandemic. Due to some national lockdowns people's work, education, shopping, and communication become much more dependent on the Internet and technologies. The pandemic has prompted that the population of all ages use digital literacy skills to stay well-informed and connect with communities, family, and friends.

It is reasonable to assume that digital citizenship should be a crucial issue of both public policy and modern education. The first step towards a more inclusive digital citizenship is to ensure access to an uninterrupted and fast Internet connection. Ukraine lags when compared to other European countries in terms of the quality of Internet coverage. Although high-speed mobile Internet operators were launched two years ago, 4G-Internet and 5G-Internet are still not accessible in many small towns and on highways of national and international importance. The availability of Internet coverage and qualitative connection will ensure that more people become active users of technologies.

The next step focuses on education. In schools, pupils should be taught how to think critically online, interpret and understand digital content. They should know their rights and responsibilities and practice safe and responsible usage of information and technologies. In such a way, children of the generation dealing with technologies from their early age will be aware of their digital footprint and digital identities that they create about themselves.

Therefore, the importance of information and communication technologies grows and digital citizenship becomes a guarantee of equal opportunities. Undoubtedly, incorporating a large number of people into digital citizenship will be beneficial for both individuals and society as a whole.

REFERENCES

1. Bimber B. *Information and American Democracy: Technology in the Evolution of Political Power*. Cambridge, UK : Cambridge University Press. 2003. 286 p.
2. Buchholz B. A., DeHart J., Moorman G. Digital Citizenship During a Global Pandemic: Moving Beyond Digital Literacy. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. Vol. 64 (1). 2020. P. 11–17.
3. Isman A., Canan Gungoren O. Digital Citizenship. *Tojet: The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 2014, vol. 13 (1). P. 73–77.
4. Johnson J. The Worldwide Digital Population as of October 2020. Statista. 2020. URL: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/#:~:text=Almost%204.66%20billion%20people%20were,percent%20of%20the%20global%20population.>
5. Mossberger K., Tolbert C.J., McNeal, R.S. *Digital Citizenship: The Internet, Society, and Participation*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England. 2008. 221 p.
6. Muro M., Liu S., Whiton J., Kulkarni S. *Digitalization and the American Workforce*. Brookings India. 2017. 60 p.
7. Norris P. *Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. New York: Cambridge University Press. 2001. 320 p.

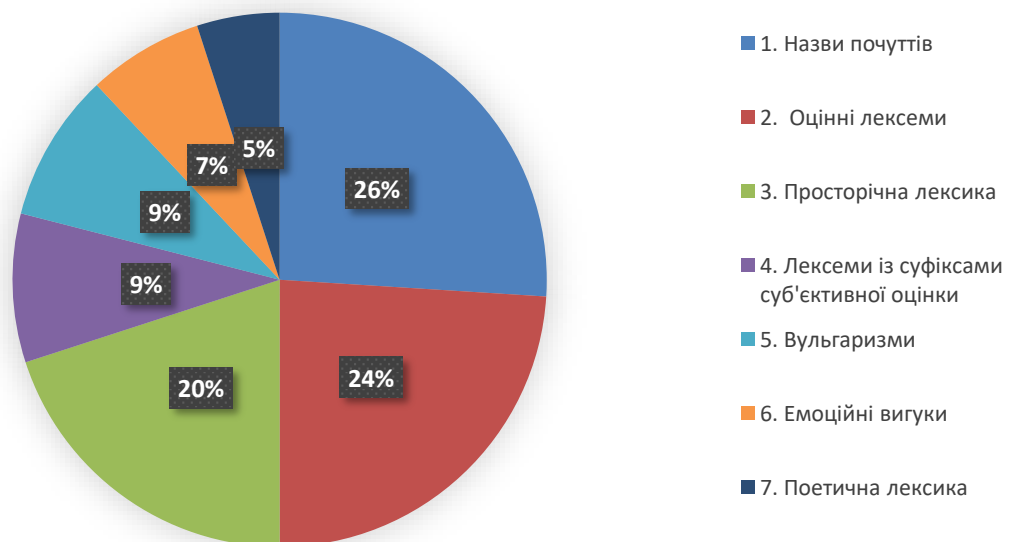
8. Ribble M. Passport to Digital Citizenship: Journey toward Appropriate Technology Use at School and at Home. International Society for Technology in Education. 2008. URL: <https://elem.hcdsb.org/stanne/wp-content/uploads/sites/19/2017/02/Passport-to-Digital-Citizenship-article.pdf>
9. Schuler D. Digital Cities and Digital Citizens. Digital Cities II: Computational and Sociological Approaches Lecture Notes in Computer Science. Second Kyoto Workshop on Digital Cities Kyoto, Japan. 2002. P. 71–85.
10. Searson M., Hancock M., Soheil N., Shepherd G. Digital Citizenship within global contexts. *Education and Information Technologies*. Vol. 20 (4). 2015. P. 729–741.
11. Vromen A. Digital Citizenship and Political Engagement. The Challenge from Online Campaigning and Advocacy Organisations. Palgrave Macmillan. 2016. 289 p. URL: https://doi.org/10.1057/978-1-137-48865-7_8.
12. Міністерство та Комітет Цифрової Трансформації України. 2019. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mayzhe-23-mln-ukraintsiv-aktivno-koristuyutsya-internetom>

ФУНКЦІЇ ЕМОЦІЙНО ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ В МОВІ ПОЕЗІЙ О. ЗАБУЖКО

У сучасній лінгвістиці виділяють два типи емоційно забарвлених слів: 1) слова, що виражають поняття й емоції водночас; 2) емоційні вигуки, які є симптомами різних психічних переживань людини та реакції на певні фізичні подразнення. Одиниці першого типу В. Чабаненко зі свого боку поділяє на два розряди: 1) слова, які називають певні емоції та переживання; 2) слова, у значенні яких є емоційно-оцінний компонент [1, с. 149].

У цій статті ставимо за мету проаналізувати функціональний потенціал емоційно забарвленої лексики, що стилістично маркує поетичні твори Оксани Забужко. За нашими спостереженнями, увесь загал досліджуваної лексики можна розподілити на сім підгруп, що засвідчені в діаграмі:

Підгрупи емоційно забарвленої лексики

Найчисленнішою є підгрупа емоційно забарвленої лексики, до якої належать назви позитивних або негативних почуттів: *любов, щастя, надія; біль,*

самотність, страх, відчай, страждання. Пор.: І любов по копійці міняли бозна-де і з ким (3); Якщо це не любов, / То – в міжбрів'я-упала-звізда (8); Ні, Альбере. Пробач мені, хлопче, – в цім щастя нема (14); про надію, то годі й казати (14).

У мовотворчості О. Забужко функціонально вагомими є оцінні лексеми, що найчастіше постають емоційно забарвленими у межах тих чи тих контекстів, передаючи унікальну філософію авторського поетичного слова: *Що на київській крові десь родять афганські піски (3); ...століття, закроєне з воєн і боєнь (3); На цій планеті, тяжко нами хворій (13)* тощо.

Просторічна лексика у мові поезії О. Забужко є засобом надання творам розмовного характеру. Наприклад, серед стилістично знижених дієслів виразними постають лексеми на позначення і відтворення звуків: *...тонко цвѣохнув лук (7); ...якщо, звичайно, не пекнуть (11)*. Просторічні слова переважно надають текстам гумористичного, іронічного або сатиричного забарвлення. В аналізованій поезії нерідко натрапляємо й на суржикізми: *вобщє, в етом вашем оркєстрє / Не завадила б парочка добрих бенгальських вогнів (15)*.

У мовотворчості О. Забужко спостережено емоційно забарвлені слова, у будові яких наявні суфікси суб'єктивної оцінки *-еньк-, -ісіньк-, -ик-, -оньк-, -иц-, -чин-, -еч-, -чк-, -ц-*: *Що падав дощ, і що старечий голос – / уже не чоловічий, не жіночий (12); Та ще гробацюги, обкурєні чортполоху (4)*. Основна функція таких лексем – відтворити ставлення автора до героїв або зображуваних подій.

Вульгаризми, зокрема лайливі слова, у творах поетеси додають характеру невимушеності: *Ачей докопаємось, бля, до Великого Льоху! (4)*. Специфічний колорит створюють у творах жаргонізми та сленгізми, наприклад: *...який я моторний! / – Отвалі! (4)*.

Аналізовані поетичні тексти маркують емоційні вигуки: *О жорстоке століття, закроєне з воєн і боєнь!.. (3); Ах, цей лемент зовсюдний, і ах, ці вологі безецно (6)*. Визначаємо вигуки як концентровані виразники ставлення

авторки до подій або образів. Загалом емоційні вигуки, звуконаслідувальні слова та фразеологічні вигуки виражають різні почуття авторки або ліричного героя: *Ах ти Господи, як це наївно!* (10); *Ось де вона, Поезія, / Боже, нарешті!* (2).

Поетична лексика у віршованих творах авторки вибудовує образний і текстотвірний простір, формує особливу й унікальну естетичність: *Убієнні невинно історики вичахлих націй* (9). Поетична інтерпретація надає оповіді урочистості, підвищує пафос тексту: *...бо на нього древо пішло сире, / і задирки в шкіру встигли вп'ястись* (5). Поетизми в мовотворчості О. Забужко виконують волюнтативну функцію, підсилюючи патетику того чи того вірша, або ж, навпаки, пом'якшують та інтимізують його ліричний настрій.

Отже, у поетичній творчості О. Забужко емоційно забарвлена лексика є семантично та функціонально неоднорідною. Вона потребує розподілу на підгрупи, за кожною з яких закріпилося певне індивідуально-текстове навантаження. Проаналізовані лексеми слугують важливими засобами розкриття авторського художньо-поетичного світу.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів українська мови : Монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Оксана Забужко. «Бірнамський ліс не йде на Дунсінан...». URL: <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko0>
2. Оксана Забужко. Визначення поезії. URL: <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko0045>
3. Оксана Забужко. Голосом вісімдесятих. URL: <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko008>
4. Оксана Забужко. Зворотня адреса, або поема проводу. URL: <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko018>
5. Оксана Забужко. Історія ереси. URL: <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko044>

1. Оксана Забужко. Коментар до дій св. апостолів. URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko015>
2. Оксана Забужко. «Коханий!» – я пишу це слово навпрошки...». URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko026>
3. Оксана Забужко. «Од такої тоски...». URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko023>
4. Оксана Забужко. Портрет К. М. Грушевської в юності. URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko009>
5. Оксана Забужко. Про рукостискання. URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko014>
6. Оксана Забужко. Постскрипtum. URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko034>
7. Оксана Забужко. Російський мотив. URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko041>
8. Оксана Забужко. Середземноморське літо – 2003. URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko043>
9. Оксана Забужко. Сізіф. URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko031>
10. Оксана Забужко. Феєрія про диригента свічок. URL : <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko006>

СТУДІЮВАННЯ КОНЦЕПТУ «ЖІНКА» В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ

У сучасній науці концепт «жінка» визначено як основний конститuent культури й досліджено у психології, педагогії, філософії, культурології, міфології, лінгвістиці, літературознавстві, що свідчить про багатогранність місця, ролі й самого призначення жінки в суспільстві та значущість проблематики.

У сучасній лінгвістиці наявна низка тлумачень терміна «концепт», що ґрунтовані на різних підходах. В. Карасик усі підходи до потрактування концепту зводить до лінгвокультурного й лінгвокогнітивного. Дослідник виокремлює лінгвокогнітивний і лінгвокультурний концепти, які розрізняють векторами щодо індивіда: лінгвокогнітивний концепт – це напрям від індивідуальної свідомості до культури, а лінгвокультурний – це напрям від культури до індивідуальної свідомості [7, с. 78].

Лінгвіст О. Кубрякова у словнику когнітивних термінів визначила концепт як термін, що пояснює одиниці ментальних і психологічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, що відбиває знання й досвід людини; оперативну змістовну одиницю пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи мови мозку, всієї картини світу, відбитої у психіці людини. Поняття концепту відповідає уявленню про ті змісти, якими оперує людина у процесах мислення і які фіксують зміст досвіду та знання, зміст результатів усієї людської діяльності і процесів пізнання світу як деяких квантів знання [12, с. 90]. О. Селіванова, спираючись на досягнення новітньої науки – психонетики, пропонує узагальнювальну структуровану дефініцію: «Концепт – інформаційна структура свідомості, різноsubstrатна, певним чином

організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого» [12, с. 256].

В українському мовознавстві концепт «жінка» привертає увагу О. Бондаренка, який вивчав особливості лексико-семантичної структури концептів «чоловік» і «жінка» в українській та англійській мовних картинах світу. У науковій розвідці науковець визначив принципи структурування гендерно маркованої лексики та структурував лексико-семантичне поле «Назви осіб чоловічої та жіночої статі» в українській та англійській мовах. Семантико-ідеографічна репрезентація гендерно маркованої лексики, виділеної в окремішнє лексико-семантичне поле, її якісне зіставлення дало змогу виявити в досліджуваних фрагментах відповідних мовних картин світу спільне та відмінне в лексико-семантичній структурі концептів «чоловік» і «жінка» [4].

Дослідниця Ю. Абрамова здійснила когнітивно-прагматичний аналіз британських прислів'їв, що об'єктивізують лінгвокультурні концепти «чоловік» та «жінка» [1]. У своїх працях Н. Барвіна простежила особливості мовної репрезентації концепту «жінка» на тлі фразеологізмів східнослов'янських і східноєвропейських говірок з компонентами «баба», «дівка», «жінка», «дама» [3]. Я. Каліна окреслила особливості концепту «жінка», визначивши основні соціокультурні ролі жінки та стереотипи, які розкрито в німецьких побутових анекдотах [5].

Наукова розвідка Т. Сукаленко присвячена комплексному аналізу системи метафоричних номінативних значень концепту «жінка» як одному з методів його фігуративної вербальної презентації в українській лінгвістичній культурі. На основі аналізу типізованих парадигм та асоціативного експерименту визначено структуру концепту «жінка», а також окреслено специфіку гендерної стереотипізації метафорично втілених ознак жінки за певними мікроконцептами [14]. В. Калько проаналізувала особливості мовної репрезентації названого концепту в українських пареміях [6]. Питання концептуалізації образу жінки в зіставному аспекті в російських та українських

паремійних одиницях вивчали О. Куцик і М. Колечко [9]. Концепт «жінка» у вимірах сучасних гуманітарних наук став об'єктом дослідження Ю. Андрущенка [2]. Н. Карпенко в науковій розвідці дослідила вербалізацію концепту жінка в дискурсі П. Загребельного [8].

Мовознавець О. Селіванова дослідила концепт «жінка» в українській міфології й зауважила, що «міфи виконують різні функції в етносвідомості, загалом заповнюючи світоглядні лакуни: те, що не можна пояснити, отримує пояснення міфом, у це вірять, це стає стереотипом, коригує норми й цінності, культурні преференції народу, забезпечує етнічну ідентичність, самозбереження й розвиток етносу» [11, с. 46]. На думку дослідниці, саме на ґрунті міфологічного світогляду слово «берегиня» віддзеркалює уособлення українського міфу про вічну жіночність. Це слово-символ має свою динаміку: у прямому значенні – «у дохристиянських віруваннях – водяна істота, русалка (від 'берег'); давнє слово 'брег' ('берег') означає й 'гора'; тому назва берегиня могла бути пов'язана з гірськими духами (в горах теж водяться русалки); у переносному – жінка, яка береже й підтримує домашнє вогнище, виступає покровом у родинному колі, передусім жінка-мати» [13, с. 24].

Дослідниця Т. Рудюк уперше в українському мовознавстві на матеріалі фразеологічної системи української мови комплексно вивчила рівні і засоби вербалізації концептів «чоловік» та «жінка», а також визначила вплив соціальних та етнічних чинників на формування конотативних значеннєвих планів гендерно маркованих фразеологічних номінацій [10]. Гендерним концептам «чоловік» та «жінка» в сучасній періодиці України присвячена праця М. Чернодон [15].

Отже, дослідивши історію вивчення концепту «жінка» в українському мовознавстві, можемо відзначити, що наявні багато підходів та методик до визначення названого концепту. Більшість наукових робіт присвячена аналізу образу жінки в українській пареміології та порівняння його з гендерними концептами в інших мовах світу. З посиленням інтересу до гендерної

лінгвістики в українському мовознавстві виникли праці з визначення гендерних концептів «жінка» та «чоловік».

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Абрамова Ю. Регулятивний потенціал британських прислів'їв як засобів мовного втілення концептів ЧОЛОВІК та ЖІНКА: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Харків. 2007. 20 с.
2. Андрущенко Ю. Концепт «жінка» у вимірах сучасних гуманітарних наук. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Філологія*. 2014. № 1107. Вип. 70. С. 54–59.
3. Барвіна Н. Концепт жінка в українській фразеології: культурні стереотипи. *Лінгвістика*. 2013. № 2 (29). С. 108–114.
4. Бондаренко О. Концепти «чоловік» і «жінка» в українській та англійській мовних картинах світу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17. Донецьк. 2005. 20 с.
5. Каліна Я. Концепт жінка та стереотипні уявлення про її соціокультурну роль у німецькому побутовому анекдоті. *Вісник Запорізького національного університету*. 2009. № 2. С. 25–31.
6. Калько В. Концепт «ЖІНКА» в українських пареміях. *Вісник Черкаського університету*. № 193. 2010. С. 84–90.
7. Карасик В. И., Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики*. Воронеж: ВГУ. 2001. С. 75–80.
8. Карпенко Н. Вербалізація концепту жінка в дискурсі П. Загребельного: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків. 2012. 24 с.
9. Куцик О., Колечко М. Концептуалізація образу жінки в українській та російській пареміології. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2015. С. 131–140.
10. Рудюк Т. Вербалізація концептів ЧОЛОВІК, ЖІНКА в українській фразеології: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2010. 20 с.

11. Селіванова О. Міфологемна мотивація номінативних одиниць (на матеріалі української мови). *Мовознавство*. 2006. № 6. С. 41–51.
12. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
13. Ставицька Л. Мова і стаття. *Критика*. 2003. № 6. С. 29–34.
14. Сукаленко Т. Метафоричне вираження концепту ЖІНКА в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2009. 20 с.
15. Чорнодон М. Визначення гендерних концептів «жінка» та «чоловік» на сторінках сучасної періодики в Україні. *Держава та регіони: науково-виробничий журнал. Серія: Соціальні комунікації*. 2012. № 3 (11). С. 106–111.

САКРАЛЬНИЙ ВИМІР ТЕОНІМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗБІРКИ «МІСЯЦЬ, ОБМИТИЙ ДОЩЕМ» ВОЛОДИМИРА ЛИСА

Сакральна онімія – це згрупований за тематичним принципом специфічний пласт власних назв, у якому зібрані власні номени, пов’язані зі сферою духовної культури людства – віруваннями, релігією. Вивчення цього пласту пропріативів дуже популярне нині, що зумовлено розвитком ономастики та активним інтересом до питань релігії.

Дослідження мови в цьому аспекті допомагає виявити особливості певної нації та проаналізувати її етносвідомість і мовомислення; описати культурні компоненти в семантиці мовних знаків і текстів, а також наявні в мові культурні коди; з’ясувати, чи мовці усвідомлюють ці компоненти й коди та як вони впливають на мовленнєві стратегії.

Дослідження теонімів привертає увагу багатьох лінгвістів. Такі власні назви цікаві тим, що за їхніми референтами постають цілі комплекси філософських і релігійних переконань, емоційних відчуттів, естетичних прагнень. У структурі художнього твору сакральні власні постають носіями концептуального релігійного змісту, культурними знаками, значення яких закодоване у внутрішній формі та може бути розкрито в контексті. Через аналіз сакральної омонімії особливо корисний для глибшого розуміння художнього тексту. Зауважимо, що про важливість дослідження саме теонімів говорять багато дослідників, зокрема нащо В. Лучик [3].

Релігійна термінолексика стала об’єктом досліджень І. Бочарової, Г. Наконечної, Н. Піддубної, Н. Пуряєвої; семантико-функціональний аспект слова в Біблії вивчали Н. Бабич, С. Богдан, В. Німчук, І. Павлова, Л. Шевченко. Семантику християнських теонімів на матеріалі художньої

літератури аналізують Ю. Браїлко, О. Зелінська, А. Ковтун, М. Стецула, О. Ципердюк та ін.

Мета нашої статті – проаналізувати функції біблійних онімів у збірці «Місяць, обмитий дощем» В. Лиса, з'ясувати семантико-стилістичний та культурологічний потенціал теонімів. В. Лис є одним з найяскравіших постатей сучасного українського літературного процесу. Біблійні оніми його збірки «Місяць, обмитий дощем» не проаналізовано, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Теонімічний фрейм, на думку О. Карпенко, охоплює чотири кола: перше об'єднує назви божеств, що становлять віру людини, друге – теоніми, що входили у вірування відповідного етносу колись, третє – назви богів інших етносів та релігій, четверте – невідомі теоніми [2]. Аналіз досліджуваного матеріалу продуктивність теонімів, що належать до першої групи. Ця група об'єднує оніми, що називають християнського Бога, через які об'єктивовано релігійні вірування українців, зокрема й автора збірки, як-от: *Бог, Господь, Син Божий, Христос, Ісус-Бог, Отець, Всевишній* тощо. В. Лис постійно звертається до Бога, наголошуючи на його присутності й заступництві. Номінація Бога репрезентована такими варіантами, як *Бог* (47 уживань), *Боже* (24 уживання), *Господь, Всевишній, Ісус* (3 уживання), *Христос* (8 уживань), *Спаситель, Він, Творець, Отець, Син Божий, Син Людський* – поодинокі вживання. Одним з аргументів зарахування цих теонімів до першого кола є їхня продуктивність у тексті, що свідчить про їхню присутність не лише в ментальному лексиконі, а й у серці автора.

Відповідно до рис, якими людина наділяє Бога, дослідники виділяють три типи його сприйняття: позитивний, негативний та нейтральний [1].

Найчастотнішою теонімною одиницею постає ім'я *Бога* як центрального поняття православ'я. Синонімічні ряди, що творять від номінації Бог стають базою для формування образів. Ми виокремили та проаналізували семантико-функціональні особливості вживання імені *Бог* (Господь, Христос):

- 1) Бог як допомога, як опора, напр.: *Бо просять **Бога** (явно чи підсвідомо) порятувати від смерті, хоч не бояться йти на той гіркий фронт* (1, с. 106);
- 2) Бог як суддя, напр.: *І питатиме **Бог** не в тебе, А питає у інших. І не ім'я твоє питатиме, А кому із них ти брат* (1, с. 218);
- 3) Бог як сподівання, напр.: *Дасть **Бог**, те, що відбулося в Європі, відбудеться й на хуторі, що зветься Україна* (1, с. 264);
- 4) Стійка вигукова сполука для вираження радості, напр.: *Ну й слава **Богу**, якщо це так* (1, с. 328);
- 5) Бог як Всесвіт, напр.: *До **Бога** можна хіба звертатися з проханням і звіряти Йому свої думки* (1, с. 104);
- 6) Бог як вищий розум, напр.: *Річ у тім, що **Бог** довіряє людині самій мислити й самій приймати рішення* (1, с. 104);
- 7) Бог як сакральний образ, напр.: *Бабуся, яку дуже любив, натхненно, поетично, хоч ніби й просто, розповідала про **Бога**, цитувала Біблію* (1, с. 12);
- 8) Бог як людина, напр.: *Про **Ісуса Христа** справедливо написано дуже багато, певно, чи не найбільше, ніж про будь-кого, хто жив на Землі* (1, с. 42);
- 9) Звернення до Бога як до співрозмовника, напр.: ***Отче**, навіщо Ти мене покинув?* (1, с. 43);
- 10) Бог як вища сила, напр.: *Хоча наші справжні думки, які б вони не були, також належать **Богові*** (1, с. 103).

Сакральність образу Богородиці зреалізовано через значення пречиста, непорочна. У творчому мовленні В. Лиса ці значення виражають відповідні лексеми, напр.: *Божя Матір, Богородиця, Марія*. Наприклад: *Збоку висить іще одна ікона – **Богоматір** з маленьким Ісусиком. ...**Матір Божя, мама Марія**, дивиться привітно і... із якимось дивним співчуттям* (1, с. 115).

Імена святих – *Святий Володимир, Авраам, Пантелеймон, Дмитро* автор згадує переважно в контексті церковних свят, акцентуючи на постаті святого: *Справа в тому, що це було 28 липня, **День святого Володимира**, мій день ангела* (1, с. 238); *Володько, я ж мусив до Паски і **Дмитра** (храмове свято в селі) годувати два кабанці – їден собі, другий – начальству* (1, с. 15). В інших

випадках ці онімні одиниці позначають саме образ святого: *Ісус, як завжди, добрий, привітний, а от святий Пантелеймон – чогось супиться* (1, с. 115).

Поодинокими вкрапленнями засвідчено в тексті письменника інші біблісантропоніми: *Єва, Адам*, напр.: *В історії людини все почалося з того моменту, коли Адам і Єва з'їли яблуко з дерева пізнання Добра і Зла* (1, с. 259).

Отже, біблійні оніми, які становлять окремих пласт релігійної лексики і є однією з важливих груп загальномовних власних назв, володіють величезним виражальним потенціалом і стають вагомим елементом художнього тексту. Теонімія, що функціонує у творах В. Лиса, – могутній виражальний засіб. Стилїстика цих мовних одиниць у досліджуваному контексті заснована на їх традиційному вживанні в народному мовленні та конфесійному стилі. Вони виявляють християнські основи авторського світогляду та особливе, зумовлене його релігійним досвідом розуміння Бога. У збірці В. Лиса теонім *Бог (Господь, Христос)*, антропоніми *Марія, Адам, Єва*, набувають не лише символічності, образності, метафоричності, обростаючи численними аналогіями, але й виявляють авторський релігійний світогляд, виконують образно- й текстотвірну функції, несуть у собі неабиякі асоціації, спрямовані на пізнання християнства як найвищого сенсу людського життя.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Єсип М. З. Психологічний аналіз позитивного, негативного і невизначеного типу образу Бога в релігійних жінок. *Проблеми загальної та педагогічної психології: збірник наукових праць інституту психології ім. Г. С. Костюка*. Київ, 2010. Т. XII, ч. 1. С. 230–242.
2. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика. Одеса: Фенікс, 2010, 158 с.
3. Лучик В. Слов'янська ономастика: стан і перспективи розвитку. *Мовознавство*. 2017. Вип. 1 (27). С. 210–212.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Лис В. С. Місяць, обмитий дощем: збірка. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 352 с.

ПРАГМАТИЧНА МЕТА АФОРИЗМУ В КОМУНІКАЦІЇ

Афористика є мовним феноменом, що на сьогодні недостатньо осмислений науковцями. Українська дослідниця Н. Шарманова пропонує розглядати афоризми як одиницю пареміології, вважаючи дефініцію «пареміологія» родовою стосовно видового поняття «афористика» [2].

Афоризми є одним з продуктивних об'єктів дослідження, оскільки в них яскраво проявляються національно-культурні традиції, цінності, відображені крізь призму авторського сприйняття світу. З іншого боку, у семантичній будові афористичного вислову постає кореляція когнітивних моделей адресанта (самого автора) й адресата (читача) [2, с. 292]. Комуникант вступає в міжкультурний діалог із письменником, що потребує його лінгвістичної компетенції, наявності енциклопедичних знань, що дозволяють глибинно інтерпретувати образно-символьні одиниці, які є основою авторських афоризмів.

Об'єктом нашого дослідження стали афористичні вислови в системі мови. Мета наукової розвідки полягає у встановленні специфіки афористичних висловлювань Олесея Гончара та Павла Загребельного, проаналізованих із позицій функціональної та когнітивної лінгвістики.

Паремії можна вважати природним матеріалом для розвитку теорії мовної картини світу і комунікативної теорії мови, зокрема теорії мовленнєвих актів. Крім того, у сучасній науковій практиці термін паремія використовується як родове поняття по відношенню до прислів'їв та приказок. Водночас можна знайти наукові дослідження й видання, які не включають цей термін у свій понятійний апарат.

На думку Н. Шарманової, афоризми як різновид паремій, є мовною

одиницею, яка має властивості кліше, афористичності й сентенційності: «пареміями називають фразеологічні одиниці прислівного типу, які за своєю природою є реченнями з усіма притаманними їм семантико-синтаксичними категоріями і значеннями, котрі, пристосовуючись до умов контексту, можуть помітно трансформуватися при формальній стійкості» [1, с. 94]. Дослідниця пропонує поділяти паремії на дві групи: 1) власне паремії, крилаті вислови – абсолютні мовні знаки; 2) індивідуальні афористичні висловлювання – мовні знаки, що реалізують матеріалізовані потенційні смисли [1, с. 94]. При цьому індивідуальні афоризми, власне паремії, крилаті вислови репрезентують відношення між реаліями й становлять знаки ситуацій і входять до системи мови в готовому вигляді, будучи різновидом мовного кліше.

Афористичні висловлювання узагальнюють властивості різних індивідуальних подій, створюючи глобальний образ цілісного світу, свого роду схему світобудови. Афоризм не утворюється щоразу по-новому, а віртуально існує в мові й актуалізується автоматично в комунікативних актах, відсилаючи реципієнта до інваріанта, що знаходиться в універсальній / національній когнітивній базі. Наприклад: *Як бовкне що – то ні пришиє, ні прилатає* (1, с. 138); *Кого треба боятись – боялись. Перед ким треба змовчувати – змовчували. А зараз порозв'язували язики! Мелють таке, за що раніш давно б уже на соловецьких випасах білих ведмедів пасли ...*(3, с. 133).

Важливими ознаками афоризму вважають зв'язок із джерелом, тобто з певним автором, твором, культурною епохою, усталеність, масовість, загальновідомість.

Узагальненість, як основна риса афоризму, моделює його змістову структуру. Творення афоризмів ґрунтується на понятійних категоріях раціональності й парадоксальності, що дозволяє розглядати афористичні висловлювання як універсальні твердження, у яких універсальність має сентенційну специфіку [3]. Наприклад: *Що суворіша істина, то більше обурює проти себе той, хто її проповідує у всій оголеності* (4, с. 25).

Використання раціональної або парадоксальної домінанти в змісті афористичного висловлювання свідчить про вираження практичного розуму, а сам афоризм є типом висловлювання, що вможливлене без доказів, без складної аргументації, лише силою витонченої несподіваності формулювання переконувати чистим твердженням, не стільки доводячи, скільки вражаючи.

Семантична цілісність афоризмів ґрунтується на лексико-семантичній валентності двох типів: **прогнозований й сингулярний**.

Афористичні висловлювання із **прогнозованим** типом валентності характеризуються високим і середнім ступенями предметно-логічної зумовленості й визначають загальновизнані норми буття: *Життя – це повнота часів. Повнота всього суцього* (4, с. 163).

Сингулярний тип валентних зв'язків вказує на відхилення від абсолютизованих асоціацій учасників комунікації. Такі афористичні висловлювання не мають предметно-логічних підстав семантичної сполучуваності: *Життя складається з обіцянок і погроз* (4, с.168).

На думку Н. Шарманової, семантичне становлення афоризму починається переважно з метафоричного переосмислення реальної дійсності, унаслідок чого він набуває формульного характеру.

У власне семантичному аспекті афоризм є судженням з універсальною референцією, що містить три структурні плани: 1) глибинне значення; 2) системне значення; 3) поверхове значення.

Глибинне значення афористичного висловлювання не утворюється на основі складання значень компонентів, а становить результат семантичної цілісності складових. Унаслідок когнітивних механізмів постають нові смисли усього вислову.

Системне значення становить поєднання глибинного значення й знання прецедентного феномену (тексту / ситуації), пов'язаних із ним конотацій і визначає функціональний смисл афоризму.

Поверхове значення дорівнює сумі значень компонентів афористичного висловлювання [2, с. 10].

Універсальність (стереотип) комунікації визначається тим, що кожен адресат може ототожнити себе з суб'єктом афористичного висловлювання. Наприклад: *«Помітивши, що Гришуня не сприйняв його жартів і навіть образився, Мина злагідливо торкає синочка за плече: – Ну чого ти вже й губи надув? Я пошуткував!»* (2, с. 171).

У семантико-синтаксичному аспекті афоризм є одиницею-конструкцією, що еквівалентна реченню. Семантична структура афоризму визначається характером взаємодії конструктивних елементів, що входять до його складу.

Основним критерієм віднесення мовних одиниць до афористичних висловлювань з логіко-семантичного погляду є загальночасовий характер відтворюваних явищ. Значення узагальнення виражається теперішнім часом дієслова або завдяки наявності у структурі афористичного висловлювання означального прислівника *завжди*, наприклад: *Вузькоплечі завжди намагаються взяти крутіємством, облудою, хитрощами* (5, с. 55). Крім того, узагальненість може виражатися формами майбутнього й минулого часів, дієслівними формами на *-но*, *-то*.

Грамматичне значення загальночасовості можуть реалізувати різні часові форми дієслів, які в межах афористичного вислову констатують беззаперечні, спроектовані в усі часи істини.

На думку Н. Шарманової, суб'єктом афористичного висловлювання є загальне поняття, яке становить собою предмети як цілий клас. Категорія суб'єктивності може бути як вираженою, так і невираженою. Формально-граматичними засобами вираження категорії суб'єктивності можуть бути називний відмінок іменних частин мови: іменників з абстрактною чи конкретною семантикою (зрідка використовується форма давального чи орудного відмінка); означальних, відносних, відносно-питальних, заперечних, вказівних, неозначених займенників; числівників.

Афоризм постає перед нами як самодостатній текст, оскільки він як лінгвокультурний текст малої форми є завершеним, самодостатнім продуктом мислення.

Отже, прагматичною метою афоризму в комунікації є прагнення мовця поставити адресата перед фактом, істинність або хибність якого може бути визначена лише завдяки фоновим знанням реципієнта, здобутим у процесі життєдіяльності. Афористичні висловлювання мають універсальну адресацію й реалізують завдання повідомлення нових знань чи апеляції до наявних у когнітивній базі людини.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Шарманова Н. М. Емотивна інтеріоризація дійсності в семантичній будові афоризмів (на матеріалі прози П.А. Загребельного). *Вісник Запорізького національного університету*. 2006. № 2. С. 291–295.
2. Шарманова Н. М. Українська афористика: структурно-семантичний та функціональний аспекти: Автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01 / Харківський нац. ун.-т. Харків, 2005. 19 с.
3. Шмарина В. И. Универсальные высказывания и лингвистические средства его выражения (на материале английского языка): Автореф. дисс. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Московский гос. пед. ин-т. Москва, 1975. 19 с.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Гончар О. Т. Собор. Київ : Веселка, 1993. 286 с.
2. Гончар О. Т. Твоя зоря. Київ : Дніпро, 1985. 368 с.
3. Гончар О. Т. Тронка. Твори: У 6-ти томах. Київ : Дніпро, 1979. Т. 5. 519 с.
4. Загребельний П.А. Євпраксія: Роман. Харків : Фоліо, 2001. 350 с.
5. Загребельний П.А. Я, Богдан. Київ: Укр. центр духовної культури, 1994. Кн. 1. 224 с.
6. Українська афористика Х-XX ст. Київ: Просвіта, 2001. URL: http://ukrlife.org/main/afor/zmist_afo.html

**CONTEMPORARY ANGLICISMS IN UKRAINIANS' SPEECH
AND THEIR UKRAINIAN CORRESPONDENCES
(BASED ON PLATFORM "WORD FORMATION")**

This article deals with the problem of borrowing a large amount of words from the English language and possibility to replace them with Ukrainian equivalents. The aim of our research is to accomplish an integral analysis of anglicisms in Ukrainians' Speech (that are represented on platform "Word Formation" [17]) and Ukrainian equivalents, to describe current processes that occur in English and Ukrainian, i.e. main patterns of word formation in the English language, a share of anglicisms among loanwords from other languages in Ukrainians' speech, functioning of anglicisms in the Ukrainian language.

Firstly, we reviewed types of borrowings in general, the reasons and ways of their entering another language, functions and existing classifications of anglicisms, key ideas of linguistic purism and variety of approaches among its adherents.

So, borrowings can be direct (directly from one language into another) or mediated (through other languages) [7, p. 231; 18, p. 195]. According to a borrowed aspect borrowings are divided into *barbarisms* (they preserve structural features of foreign languages), *foreign language inclusions* (an extract of text in foreign language inserted in literature), *exotisms* (word or expression borrowed from little-known, mainly not European language), *loan words* (their origin is no longer felt), *internationalisms* (loanwords that occur in several languages), *foreign words* (they were not completely assimilated by a recipient language preserving characteristic features of its origin, speakers recognize their foreign form), *translation loans* (*calques*) [16, p. 195]. Linguists propose other classifications as well depending on what aspect is considered, e.g. the language from which borrowings were taken.

The reasons of entering another language fall into following two: external (extralinguistic) and internal (linguistic). External reasons include historical contacts between the peoples, international relations, nations' innovation in various fields of activity, globalization. Internal reasons include necessity of having a word that could express additional shades of meaning, pursuit of using shorter words (e.g. instead of own word phrase it's faster to use one word of foreign origin), tendency to eliminate polysemy and homonymy.

The ways for borrowings to enter another language are oral (through oral speech) and written (through written speech) that can occur simultaneously.

Borrowings that were borrowed from the English language are called anglicisms. The main sources of borrowing contemporary anglicisms are mass media, international network, Internet, advertisement for international goods. Linguists distinguish a set of stages that a borrowed word goes through: representing a borrowed word with phonetic and graphic means of donor language, adjustment to grammatical classes and categories in a recipient language, phonetic, grammatical, word forming and semantic assimilation, active usage (within standard language or a certain field), recording in dictionaries [19; 5, p. 79–81]. However, certain stages can be skipped, the loanword can remain unassimilated, it can be used just for a limited period of time and then replaced by another word or just fall into disuse.

Anglicisms can perform different functions according to the field of borrowing. In informative texts these are evaluative, expressive, expressing the irony, descriptive (anglicisms-metaphors), giving characteristic, nominative [9; 10]. Anglicisms are also used in fiction writing where they can reflect linguistic environment of city dwellers, be a means of a language-game, parody of deindividuation that expresses through thoughts and words, be a means of expressing scandalous behavior, express comicality, serve as text presentation adding expressiveness to headings [20]. At the same time not, all linguists agree with the statement, that borrowings (anglicisms in particular) are favourable for a language.

Since the 19th century the image of a language as a living organism has been popular. Due to dynamics and constant development through which a language goes

it's sometimes difficult to distinguish a dialect from a language. In this regard among linguists in the Western world the following quip is widespread – “A language is a dialect with an army and navy”. Standard language has a higher status than other forms of language (territorial and social dialects, koiné, substandard or macaronic language etc.), though it undergoes changes as well through adding new units or reconsidering the old ones.

The term *linguistic purism* means an extreme manifestation of concern for a standard language to be pure, for linguistic culture, focus on establishing strict rules of maintaining standard language, protecting a language from the influence of borrowings, its purification from non-literary phenomena (dialects, substandard language etc.) Though the term can have different connotations due to certain historical reasons. There are two main types of purism – moderate and ultrapurism [18, p. 541]. In general, purism is favourable for a language. History of different standard languages showed that purism is an inevitable stage for their establishment and strengthening. [13, p. 49]. In several countries' purism is supported by the government (France, Turkey etc.) In the Ukrainian language purist formation of terminology unfolds in the last third of the nineteenth century and is associated with the works by M. Levchenko [8; 11] and I. Verkhratskyi [4]. Linguistic purism lasted till 1933 when soviet authorities started realizing their politics sought to establish so-called approximation of the Russian and Ukrainian languages. In independent Ukraine the following thoughts prevail among linguists in regard of purism:

1. It's ok to borrow words only when the language doesn't have its own lexical means for expressing certain terms (O. Ponomariv) [12, p. 126];

2. Each word that is natural for the language is connected with thousands unseen threads with the rest of language forms, and breaking these connections leads to ruining the language itself. Creating different taboos doesn't serve for language development. Language needs a wide freedom for development. Taboos should be placed against explicit borrowings from other languages when own original forms exist (S. Karavanskyi) [6, p. 24, 44];

3. Foreign words can be borrowed as a last resort, when in Ukrainian there is no direct equivalent (O. Avramenko) [1, p. 23];

4. Calques, officialese, Russian influence, anglicisms, slang, argot, swear words are elements of language garbage that turn our language into a language of beggars and vagrants (T. Bereza, I. Zubrytska, Y. Zelenyi) [2, p. 7].

Forums, online-platforms, social networks where this issue is discussed may be regarded as other purist attempts. Operating since 2014 platform “Word Formation” is one of such contemporary attempts.

In frames of our work we classified anglicisms according to their characteristic features, payed attention to the form of anglicisms in the Ukrainian language, and possibility to replace anglicisms with Ukrainian own words.

We worked out 2761 borrowings in succession on the platform “Word Formation” and detected 764 anglicisms, which represent 27,8% of the total number. These units became an object of our research. We conditionally subdivided these anglicisms into those that are recorded in modern dictionaries dated up to 2005 [13; 14; 15; 16] (173 units), and those that are not recorded (591 units). So, number of anglicisms borrowed after 2005 is higher than before, what shows us that the rate of penetration has increased.

Not recorded in dictionaries borrowings are often relatively new word formations in donor language. Word formation is actively exploited in the English language due to a necessity of naming new objects and phenomena that were created or discovered in English society. Through the prism of recipient language (Ukrainian) certain word forming processes can be noticed easier as during the borrowing a word is taken out of context with a particular meaning, in contrast to donor language (English), where the word form is motivated and can have several meanings on top of the new one. At the same time, it’s impossible to track word forming processes, the result of which a borrowed word is, without donor language.

A number of anglicisms in Ukrainian were coined with help of abbreviation. Such words can be decoded only in donor language. This type of word formation is subdivided into the following:

1. Syllabic abbreviation, when the word is created by shortening the stems: *DevKit* (*software development kit, SDK*), *cyborg* (*cybernetic organism*), *maglev* (*magnetic levitation*), *modem* (*modulator-demodulator*);

2. Letter type, when a lexical unit is created out of first letters of its components and is pronounced according to the name for each letter: *DJ* (*disc jockey*), *PJ* (*party jockey*), *HR* (*human resources*), *IT* (*information technology*), *KPI*, (*key performance indicator*), *PR* (*public relations*);

3. Sound type, when abbreviations are read as words: *IMHO* (*in my humble opinion*), *laser* (*Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation*), *LED* (*light-emitting diode*), *captcha* (*Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart*), *PIN* (*Personal Identification Number*);

4. False abbreviation: *QWERTY*;

5. Shortening: *emo* (from *emotional*), *indie* (from *independent*), *merch* (from *merchandise*), *pub* (from *public house*), *pop music* (from *popular music*). And shortening a phrase: *coming out* (from *coming out of the closet*), *Let's Player*, *Let's Play*, *know-how*.

6. Mixed type, when a new unit is coined by combining one whole word and a part of the other: *adbusting* (from *advertisement* and *busting*), *quadricopter* (from *quadri-* and *copter* ← *helicopter*), *clicktivism* (from *click* and *activism*), *cosplay* (from *costume play*), *lumbersexual* (from *lumberjack*), *mansplaining* (from *man* and *explaining*), *proofpic* (from *proof* and *picture*), *interquel* (from *inter* and *sequel*), *docu-reality*.

7. Portmanteau, when predominantly first part of the first word and second part of the other are combined: *gerrymandering* (*Gerry* + *salamander*); *emoticon* (from *emotion icon*); *infotainment* (from *information* and *entertainment*); *midquel* (from *middle* and *sequel*); *mockumentary* (from *mock* and *documentary*), *prosumer* (from *producer* and *consumer*).

Second group are anglicisms created on the basis of proper names:

- anthroponyms (*derby, cardigan, mackintosh, gerrymandering, captcha* – *Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart, currying, Cowper stove, to Meghan Markle*);

- toponyms (*hamburger, jeans, bikini*);

- names of companies (*Keds, Xerox Corporation, Parktronic*).

Third group concerns semantic aspect, these are units that remained an external word form, but their new meaning gained through meaning shift differs radically from the base word, though the logic of their creation can be tracked: *hamburger* (in web-design, IT), *device, dashboard, jailbreak, domain, exploit, drone, newsletter*.

Fourth group comprises anglicisms that were coined in English with help of foreign elements:

1. Combining English and foreign words: *garage sale, desktop version, necroposting, Plus Size, graffiti bombing*.

2. Mixture of English words and foreign elements: *hyperlink, monobrand, disclaimer, coworking, multicooker, postforming, pre-production*;

3. Semantic shift (adding to meaning) on the basis of words of foreign origin: *gender, icon (IT), cache*;

4. Coined for the first time in English using foreign resources: *zorb, quadricopter* (from Latin *quad(ri-)* and French *hélicoptère*). Interpretation of foreign words that became an English slang: *glitch, gadget, gizmo*;

5. Foreign concepts even for English, but borrowed into Ukrainian from this language in an adapted for it variant: *zombie, Kei car, kangaroo, cosplay*.

6. Involving foreign elements coinages that have a particular author: *cyberpunk, cyberspace, Internet meme, prosumer*.

We also noticed a tendency to combine several stems (which can belong to different parts of speech) and complicate structure for creating a new word. In this case each word forming element brings its own meaning, and a sum of all meanings creates a final one. The term *multistakeholderism* illustrates this tendency.

Another characteristic feature of some anglicisms includes conversion (changing part of speech remaining its external form): from verb into noun (*guide*), from adjective into noun (*editorial*), from noun into verb (*to google*), from proper name to verb (*to Meghan Markle*), from verb into adjective (*custom*), from adjective into adverb (*live*). Similar process can be observed in Ukrainian after anglicisms were borrowed. It mainly occurs due to shortening an English word phrase, that consists of an adjective and the word it modifies, to a single adjective that turns into noun in Ukrainian: *casual wear* (adj. + noun) is borrowed into Ukrainian as *кежуел* (noun), *contemporary dance* (adj. + noun) corresponds to *контемпорари* (noun).

There are some peculiarities of anglicisms in Ukrainian. The spelling is not that fixed, and writing together or with a hyphen those borrowed word phrases, which appear in English separately, demonstrates that in Ukrainian they are perceived as an integrated whole (e.g. *game designer* – *геймдизайнер*, *dress code* – *дрес-код*). There are homonyms and words with the same root among anglicisms. A number of anglicisms gets Ukrainian word forming elements, such as noun endings (*gates* – *гейти*), noun suffixes (*icon* – *іконка*), typical verbal forms (*to google* – *загуглити*), endings of adjectives (*craft* – *крафтовий*).

Some words were coined separately in recipient language on the basis on the previously borrowed words, so these words don't exist in English, though have English roots: *джинса́* (correlation with *jeans*), *енікейщик* (with *any key*).

As for Ukrainian equivalents to anglicisms, there are some cases. The first one, when there is no necessity to borrow a word as the language has its own, and it's not a problem to translate (*to delete* – not *делітнути*, but *видалити*; *creepy* – not *кріні*, but *страшне*; *event* – not *івент*, but *захід*). Certainly, there can be no direct equivalents, but Ukrainian is a very rich language and it can engage word formation on the basis of own words to create equivalents, which serves to strengthening the language. The platform “Word Formation” is a good facility for the purpose of seeking a proper equivalent (fallen into disuse previously) or coining a new one as different concerned individual can participate in the discussion.

REFERENCES

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ : Грамота, 2018. 208 с.
2. Береза Т., Зубрицька І., Зелений Ю. Мова – не калька: словник української мови. Львів : Априорі, 2015. 664 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. Верхратський І. Г. Знадоби до словаря южнорусского. Львів : Печатня Т-ва им. Шевченка. Під зарядом Ф. Сарницького, 1877. 88 с.
4. Гудима Н. В. Процес семантичної адаптації запозичених лексем у конотаціях Івана Огієнка та сучасних українських мовознавців. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : науковий збірник. Серія філологічна*. 2015. Вип. XII. С. 77–82.
5. Караванський С. Й. Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 240 с.
6. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с.
7. Левченко. М. Заметка о русинской терминологии. *Основа*. №7. 1861. URL: <http://litopys.org.ua/rizne/rusynu.htm> (дата звернення: 21.02.2021).
8. Майструк Т. С. Номінативна функція англіцизмів різних семантичних груп у текстах публіцистичного стилю. *Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету: зб. наук. праць*. 2008. Вип. 2. С. 39–46.
9. Майструк Т. С. Стилїстичні функції англіцизмів різних семантичних груп у текстах інформаційного стилю. *Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць*. 2009. Вип. 3. С. 87–93.
10. Опыт русско-украинскаго словаря / сост. М. Левченко. Київ: Въ Типографіи Губернскаго Управленія, 1874. 188 с.

11. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради : Навч. посібник. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
12. Селігей П. О. Пуризм у термінології: український досвід на європейському тлі. *Мовознавство : Науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України*. 2008. № 1. С. 49–66.
13. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ: Головна редакція української радянської енциклопедії академії наук української РСРС, 1974. 865 с.
14. Словник іншомовних слів / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с.
15. Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання : близько 35000 слів і словосполучень / С. П. Бибик, Г. М. Сюта; за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків: Фоліо, 2005. 623 с.
16. Словотвір. Майданчик для перекладів запозичених слів. URL: <https://slovotvir.org.ua/> (дата звернення: 10.09.2019–03.05.2020).
17. Українська мова: Енциклопедія / за ред. В. М. Русанівського, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. Київ : «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
18. Чернікова Л. Ф., Смілик Т. І. Англiцизми в сучасній українській мові. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. № 152. С. 129–133.
19. Юферева О. В. Функціональні особливості англiцизмів в українській прозі кінця 20 – початку 21 ст. *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки»*. 2008. № 2. С. 74–76.

THE CULTURE OF POLITICIANS' SOCIAL NETWORKING DURING THE PANDEMIA

Social networks are one of the most powerful tools for influencing people. The pandemic has made its adjustments. Nowadays social networks are not only about posting personal photos but also about serious things such as health, business, charity, and other types of professional spheres including politics. Many politicians use social media for professional purposes. They all want one thing: to change something. But how can something be changed when the whole world is under lockdown?

Social media plays an important role in the twenty-first century. According to Merriam-Webster Dictionary, social media is defined as “forms of electronic communication (such as websites for social networking and microblogging) through which users create online communities to share information, ideas, personal messages, and other content (such as videos)” [11]. It determines the vector of activity of the business, political force, party, diplomatic corps, and even an individual representative in politics. During the lockdown, all internal communication within the organizations was carried out exceptionally in the online format, and social networks were also used for publication.

According to Statista portal, Facebook was the first social network that surpassed one billion registered accounts and currently sits at more than 2.6 billion monthly active users. The company also owns four of the biggest social media platforms, each with over one billion monthly active users: Facebook (core platform), WhatsApp, Facebook Messenger, and Instagram. In the second quarter of 2020, Facebook reported over 3.1 billion monthly core Family product users [3].

Because of pandemic Internet-based communication is one of the ways people communicate today. It also has the potential to change political communication, here

there are two possible ways: the first one is the populist model in which everyone can participate in the political process, and the second one is based on a “cyber-salon” setting where “anyone can be engaged in deliberative discourse directed toward improving public life, with the process guided by clearly specified rules of engagement to produce well-reasoned outcomes” [1, p. 72].

A vivid example of a “cyber-salon” setting is exemplified through a social network was created in Minnesota, known as the Minnesota E-Democracy. The Minnesota E-Democracy brings together citizens of Minnesota to discuss issues that affected the state, local regions, or specific issues that citizens were concerned about [5].

According to the Pew Research Center, nearly one-quarter (24%) of Americans say that they regularly learn about the presidential campaign or the candidates for the presidency on the Internet. One in five Americans (22%) use Internet social networking site, two-thirds of Americans ages 18-29 are ordinary users, and nearly one in ten people have “friended” a candidate [7].

The scholars from National Democratic Institute state, there are several differences between regular political communication and crisis communication. Regular political communication mostly aims to gain attention through positive work and is proactive, forming people’s perceptions about a topic and framed by politicians, parties, and governments. Crisis communication, on the other hand, deals with negative, unintended, and unexpected impacts [4].

Twitter and Facebook, as two of the most used social media platforms by politicians, play an important role during the 2020 US presidential election. In the past, political advertising media included newspapers, direct mail, radio, and television. In 2008, Barack Obama became one of the first candidates to use social media advertising in his campaign. In the same 2008, candidates spent \$22.25 million on political advertising on the Internet. Since then, political ads on the Internet have exploded, in 2016 candidates spent \$1.4 billion on it [13].

In the 2020 elections, pandemic has shifted much of our communication online rather than face-to-face. This fact has provided social media with additional reach and

influence the elections. In this election, the quality of technical training in the use of social networks has become much more sophisticated.

One of the biggest challenges for social media is misinformation and fake news. To avoid it and to plead its followers, Facebook, like the other social networks, added the mark to the content that was assessed by a third-party fact-checker as false one and started active cooperation with organizations and experts in the field of media literacy so that people could identify false news [10].

Since 2016 Twitter has also worked to combat disinformation. An important part of Twitter's work during the 2020 election was to provide more context about misleading information by adding labels, tags, and warnings. It was embedded in tweets about COVID-19, manipulated media, and the 2020 US elections [6].

According to M. Isaac, K. Conger, and D. Wakabayashi, Twitter started experimenting with supplementary techniques to slow the spread of misinformation. The company added context to trending topics and limited users' ability to quickly retweet content; push notifications and banners in its app to warn people about common misinformation themes, including falsehoods about the reliability of mail-in ballots. It expanded its partnerships with law enforcement agencies and secretaries of the state so they can report misinformation directly to Twitter. It also added an Election Hub that users can use to look for curated information about polling, voting, and candidates [8; 14].

Joe Biden and Donald Trump in their presidential campaigns used social media to convince people to vote for them. Although it seems that they used similar tactics, J. Biden and D. Trump started their social media campaigns rather differently. They differed in messaging and the channels they used.

The main channels used by J. Biden were Twitter, Instagram, Facebook, TikTok, YouTube, Cameo, online games, Reddit. Biden had much fewer followers in social media than Trump, he had to embrace maximum channels he could. One of his hallmarks was focusing on influencers of different sizes: from "nano-influencers" to "real-life celebrities" [2].

Biden's ads, just like his organic social media posts, mostly focused on his program revealing him in a positive light and sharing personal experience. For example, one of his ad campaigns centered around healthcare, Biden talked about the car accident that took the lives of his wife and daughter and left his two sons injured. He emphasizes how the existing healthcare system helped his sons. In Facebook strategy, on which he spent near \$9 million, he accentuated on people of 45 years old, because they are more likely to vote [2; 9].

One of D. Trump's main strengths in his election campaign was "Trump and his campaign have been running a general election campaign and advertising program essentially since he was inaugurated in 2017", said Tara McGowan, co-founder, and CEO of Acronym. Also, his digital team has over 100 employees, with their help he posted about 14 posts daily to 28 million followers on his Facebook profile. His Democrat rival J. Biden delivered roughly half of that message to an audience of just 2 million. He has spent years building a digital army of meme creators and political influencers who retweet campaign messages hundreds of times a day [2; 12].

Trump's main channels were Twitter, Instagram, Facebook, TikTok, YouTube, Cameo, online games, Reddit, Official Trump 2020 App, Twitch. Building his app was an important step in his campaign. Trump's tweets are often tagged with misinformation or hateful content from the security and fact-checking departments of Twitter.

Trump did not have to focus on creating a new marketing strategy for bloggers, as he has been actively working with them. Moreover, he is a blogger himself. An important factor was Trump's use of TikTok, a social network with a large young audience.

To sum up, Covid-19 has created a great number of challenges in the culture of social networking but has also contributed to some progress. The teams of two presidential candidates designed vastly different campaigns, even though they sometimes used similar methods such as marketing and micro-targeting. These elections have already shown which social media strategy turned out to be more

effective. It is worth mentioning, this is a new experience that will help build stronger and more confident communication between the politicians and electorate.

REFERENCES

1. Baker M. The Impact of Social Networking Sites on Politics. *The Review: A Journal of Undergraduate Student Research*. 10. 2009. P. 72–74.
2. Bredava A. Biden's and Trump's Election Campaigns: a Social Media Analysis. 2020. URL: <https://awario.com/blog/elections-2020-social-media/>
3. Clement J. Global Social Networks Ranked by Number of Users 2020. 2020. *Statista. The Statistics Portal for Market Data*. URL: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
4. Crisis communication guide. A practical toolkit for politicians during the Covid-19 Pandemic. National Democratic Institute. URL: <https://www.ndi.org/publications/practical-toolkit-politicians-during-covid-19-pandemic>
5. Dahlberg L. Extending the Public Sphere through Cyberspace: The Case of Minnesota E-Democracy. URL: <https://firstmonday.org/article/view/838/747>
6. Gadde V., Beykpour K. An Update on Our Work Around the 2020 US Elections. 2020. URL: https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/2020-election-update.html
7. Internet's Broader Role in Campaign 2008. *Pew Research Center for the People & The Press*. 2008. URL: <https://www.pewresearch.org/politics/2008/01/11/internets-broader-role-in-campaign-2008/>
8. Isaac M., Conger K. and Wakabayashi D. What to Expect From Facebook, Twitter and YouTube on Election Day. *New York Times*. November 2–3. 2020. URL: <https://www.nytimes.com/2020/11/02/technology/facebook-twitter-youtube-election-day.html>
9. Joe Biden's Marketing Strategy for Winning Voters During the 2020 Election. September 21. 2020. URL: <https://medium.com/better-marketing/winning-voters-during-the-2020-election-the-joe-biden-strategy-39e5d36448da>

- 10.A Look at Facebook and US 2020 Elections. December 2020.
URL: <https://about.fb.com/wp-content/uploads/2020/12/US-2020-Elections-Report.pdf>
- 11.Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20media>
- 12.Myrow R. Donald Trump Leads Pack in Social Media Ad Spending for Election 2020. January 28, 2020. URL: <https://www.kqed.org/news/11798377/donald-trump-leads-pack-in-social-media-ad-spending-for-election-2020>
- 13.Nott L. Political Advertising on Social Media Platforms. June 26, 2020.
URL: https://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/voting-in-2020/political-advertising-on-social-media-platforms/
- 14.Twitter's Election Hub. URL: <https://twitter.com/explore/tabs/us-elections-2020>

ЗМІСТ

Бостинчук Д. М., Зайцева В. В. Парцеляція як формант ідіостилю Володимира Лиса (на матеріалі роману «Стара холера»).....	3
Бунякіна О. А., Попова І. С. Порівняння як ознака ідіостилю В. Винниченка.....	7
Вирвихвост М. О., Шевченко Т. В. Лексична експресія роману Василя Шкляра «Чорний ворон. Залишенець».....	11
Волик А. В., Голікова Н. С. Функції фольклоризмів-народних пісень у мовотворчості П. Загребельного.....	15
Haidash A. V., Styrnik N. S. Linguistic dimensions of manipulation in political speech.....	19
Гордієвич М. А., Корольова В. В. Сучасна політична реклама як комунікативний процес.....	24
Денисенко І. С., Шевченко Т. В. Особливості парцеляції складносурядного речення у творах Уласа Самчука.....	28
Дмитрюк Н. А., Голікова Н. С. Функціонально-стилістичні особливості фразеологізмів у мові прози П.Загребельного.....	33
Жилова-Вельтер Є. І., Мартиненко М. Ю. Вивчення англійської граматики за допомогою технологій дистанційного навчання.....	37
Каменщикова А. Р., Корольова В. В. Реалізація прецедентності в масмедійному дискурсі (на матеріалі теленовин).....	41
Качан Г. П., Вотінцева М. Л. Стилiстична специфіка перекладу творів Ієна Мак'юєна українською мовою.....	45
Колесник Р. Д., Зайцева В. В. Волинсько-поліські діалектизми в художній мові Володимира Лиса.....	50
Корсунь К. В., Гурко О. В. Способи досягнення адекватності під час перекладу сленгізмів (на матеріалі серіалу «Шерлок»).....	55
Кротов І. І., Корольова В. В. Феномен мовної девіації у працях слов'янських дослідників.....	60

